

LAIKMET

Nicht öffnen

3

Nr. 1

1942. g.

13. martis

RM 0.20

LAIKMETĀNĀVI JAUNAS EIROPAS GA-
RŠĀS IZVĀRS AMĒ LATVIETES UN LATVIESI
KURAS IR VEIŅĀCIU, AIZSTĀJOT PĀSREIZ
TĀS KURAS BARBAROKAS SVARĪGĀKOS
GIMENĀS.

ZIEDOSIM ARMIJAI NEPIECIEŠAMOS METALLUS

Vienotās Eiropas cīņā pret boļševismu tuvojas beigu posmam. Vācijas un sabiedroto tautu armijas un brīvprātīgie cīnītāji sagatavojušies dot pēdējo triecienu boļševikiem. Tuvojas lielā vācu ofensīva, kas nesīs galīgo uzvaru. Milzu armijai, kas patlaban atrodas kaujas laukā, nepieciešami ārkārtīgi lieli municijas krājumi. Sagatavotās ieroču un municijas rezerves nedrīkst samazināties. Ieroču un municijas ražošanai nepieciešami dažādi krāsainie metalli, kuŗu sagādāšanā vācu tauta jau pierādījusi savu ziedošanas gribu. Vācijas, Itālijas un daudzu citu Eiropas tautu iedzīvotāji jau priekš ilga laika nodevuši armijas vajadzībām visus krāsainos metallus, atsakoties no ļoti daudzām pierastām lietām – mājsaimniecības un greznuma priekšmetiem.

Tagad arī mums jāpierāda šī laikmeta pareizā izpratne, nododot valstij visus bruņošanās rūpniecībai nepieciešamos metallus — vaŗu, alvu, svinu, misiņu, bronzu, jaun-sudrabu u. c. Mums tas nenāksies grūti, jo latvieši arvien

bijuši ļoti pārtikuši un daudzajos gados sakrājuši dažādas vērtīgas mantas, kas kaŗa apstākļos ir pieciešamas. Mums jāapzinās, ka šis laikmets nav personīgu ērtību gūšanai, bet ka tagad izšķīras visas Eiropas dzīvības un nāves jautājums. Skaistā bronzas figūra uz rakstāmgalda mūs nespēs sargāt, ja kaŗavīriem frontē aprūks municijas. Misiņa durvju un loģu roktuŗi gan izdaiģo māju, bet vēl vairāk tie vajadzīgi mūsu zemes aizsardzībai. Kad ieroči būs beiguši runāt un Eiropā atkal varēs sākties mierīģas jaunuzbūves darbs, mūsu dzīvokļus varēs izdaiģot bronzas figūras un misiņa roktuŗi, bet patlaban tie jānodod tur, kur visvairāk vajadzīgi.

Nav nevienas mājas Latvijā, kas nevarētu dot vismaz pāris krāsaino metallu priekšmetu. Tāpat kā siltos apģērbus nododot, arī tagad pierādīsim, ka latviešu tauta ar visu sirdi dzīvo līdzī lielajai cīņai un ir gatava dot visu, lai pāizāģētu ģūt ātru un galīģu uzvaru.

A. Freimanis.

VIENMĒR NOMODĀ.

Vācu un sabiedroto tautu kaŗavīri austrumos veido nesalaģamu valni Eiropas droģībai. Vajadzīga tikai viena pavēle un sāksies pēdējais trieciens boļševismam.

ĪSTENĪBA UN ILLŪZIJAS

PIEZĪMES PAR PASAULES POLITISKO STĀVOKLI

Šādas ainas vērojamas Staļina izslavētās ziemas ofensīvas noslēgumā. Zīdīši - bolševistiskās varas dzīta, padomju zemes tauta noasiņoja vēltīgos uzbrukumus. Laimīgi var justies tie, kas nokļuva-ši vācu gūstā, jo viņi atgriezīsies dzimtenē.

(Weltbild)

Vēsture ir valstu un tautu lielā skolotāja. Cik ilgi tauta ir vesela un spējīga rīkoties konsekventi, tik ilgi tās vēstures patiesi lielie brīži pieskaitāmi laikmetiem, kam ir vērtība atmiņā dzīvot tālāk. Ja no šī redzes viedokļa aplūko pēdējā laika militāros un politiskos notikumus, tad objektīvam vērotājam jāsecina, ka pašos pamatos ir liela atšķirība starp plūtokrātisko valdītāju un Eiropas un Austrumāzijas kārtības faktoru vēsturisko domas gaitu. Pelnī uzmanību tas veids, kā Anglija, USA un padomju Krievija izturas zināmos apstākļos. Tanī laikā, kad vācu šķēps radīja kārtību Eiropā, Anglija ar kara kūdītāja Ruzvelta labprātīgu līdzdalību Tālajos Austrumos spēlēja viltus spēli tādā apjomā, kas pārsteidz ar Klusā okeana stratēģisko un ģeopolitisko apstākļu izpratnes trūkumu. Visai pasaulei kļūst skaidrs, cik vieglprātīgi amatierstratēģis Čerčils liek uz spēles trīsdesmitgadīgās angļu koloniju politikas augļus. Honkonga, Malaja un Singapūra — tas bija sākums. Tagad Anglijas kroņa dārgums — Indija — nāk ciņās priekšplānā. Japāņu ātrie sasniegumi Malaju salās atklāja, ka koloniju holandieši nebija gudri darījuši, padodamies angļu iegribām. Japāņu gaisa uzbrukumi Port Darvinai pašlaik ievēl Austrāliju militāro kombināciju laukā. Ir vairs tikai laika jautājums, kad no turienes uz Londonu raidītie palīgā saucieni pārvērtīsies lielākā izmisuma klieudzienos. Cik ļoti pieņemams angļu nespēks, to gaiši rāda Staļina politruks angļu kara kabinetā sers Stafords Kripss paskaidrodams, ka Austrālijai un Jaunzēlandei nekāda palīdzība no Anglijas nav sagaidāma. Atkāpšanās pa visu līniju! Atkāpšanās illūziju valstībā, kuŗas angļu propaganda izplata pasaulē tieši tagad, kad īstenība Tālajos Austrumos un Ziemeļafrikā, kā arī vācu zemūdeņu rosība Atlantijas okeanā, un sevišķi pie Ziemeļamerikas krastiem, runā gluži citādu valodu.

Kļuvis nepatīkami runāt par Ruzveltu. Reti kādreiz kāda vīra naidīgo vārdu strauzes un balmutība pamatīgāk atspēkota nekā Baltā nama kamīna runātājam. Viņš mal-dās ļodzīgās illūzijās, kurpretim Adolf's Hitler's liek paziņot saviem vecajiem partijas biedriem, ka viņš nevar ierasties Mūnchenē, lai piedalītos nacionālsociālistiskās partijas programmas pasludināšanas atceres dienā. Pēc Vadoņa paskaidrojuma,

neierašanās iemesls bija tas, ka viņam nav iespējams atstāt savu galveno mītni tagad, kad notiek sagatavošanās galīgai ciņai. Šis norādījums vēstī par nākamajiem lieliem notikumiem operatīvā ziņā. Šai karā jau vienmēr pavasaris bijis pārsteigumu laiks. Pasaule to jau pieredzēja karagājienā pret Franciju un angļu ietekmes izbeigšanā Serbijā un Grieķijā. Bet Adolf'a Hitler'a paskaidrojums atklāj vēl ko citu. Vācu fronte austrumos stāv nesatricināta un gatava jauniem varoņdarbiem. Staļins savus ziemas kara mērķus nav sasniedzis! Ja tagad vāci pavēl svitru ziemas kaujām, tad bilance pierāda, ka Padomija zaudējusi pēdējo iespēju dot notikumiem sev vēlāmu virzienu.

Pēc Vadoņa pavēles vācu armija austrumos ziemā pārgāja uz atvairšanās ciņām. Iznākums tagad skaidri redzams. Nevienas stratēģiskais vai taktiskais mērķis, kādu padomju vadība savā plānā bija nospraudusi, nav sasniegts. Izziņotās lielās kņai-bļu operācijas (pēc vācu stratēģijas parau-ga pirms ziemas kaujām) beigušās ar pil-nīgu Padomijas neveiksmi. Nevienā vietā austrumu frontē Staļina ģenerāļiem nav izdevušās šādas kņai-bļu operācijas pat nie-cīgākos izmēros. Pretēji padomju apgalvo-jumiem, nekur nav neviena ievērojamāka vācu vienība atgriezta vai iznīcināta.

Padomija nav spējusi sagrābt savās rokās nevienu svarīgu satiksmes līniju, piem., dzelzceļu vai autoceļu. Vēl kāds starp lie-lajiem mērķiem, proti: milzīgā bruņošanās rūpniecības centra Ļeņingradas atbrīvošana un vācu un somu ielenkšanas frontes saraušana arī nav izdevusies. Par sevišķi ievē-rojamu jāatzīmē tas, ka par spīti skaitliski stiprākiem padomju spēkiem — vācu armijai savukārt izdevies ieņemt stratēģiski vai taktiski svarīgas izejpozīcijas pavasarī vai vasaras sākumā gaidamajām vācu operā-cijām. Bez tam Padomijai arī galīgi nav veic-ies ar vācu kara materiālu izpostīšanu un armijas vienības saardīšanu. Bruņoto spēku virspavēlniecības nesēnējais kopsavilkums un tajā minētie skaitļi runā drausmu valo-du un atklāj, ka Staļins pat ar savām pēdē-jām rezervēm nav varējis sasniegt izšķirīgu pagrieziena.

Attēlotie apstākļi vācu pusē norāda uz to, ka ziemas kaujas austrumu frontē nav bijušas tikai liels vācu panākums, bet uz-skatāmas arī par nākamās uzvaras priekš-noteikumu. Šie konstatējumi noraida visus padomju ziņojumus par to pašu tematu tais

valstīs, kur illūzijas ir pēdējais līdzek-lis vētreiz uzmundrināt grimstošo tautas noskaņojumu. Kā vienmēr — Vācijas at-bilde ir darbi. Šis pavasaris to pierādīs. Bet jau tagad Vācija spēš soli, kas izskaid-rojams ar stipru ticību vācu ieroču galīgai uzvarai. Sacītāis attiecas uz vēsturiski no-zīmīgo jauno, lielo agrārreformu Austrumu apgabalos. Tās nolūks ir līdz šim padomju kalpinātās zemes jaunuzbūve par svētību Eiropai.

Ar jauno agrārreformu Vācija sāk pirmo pamatvilcienu, lai izbeigtu padomju kolek-tīvo principu lauksaimniecībā. Reformas mērķis ir saimnieciski likvidēt padomju sistēmu un arī Austrumu apgabalos at-griezties pie privātīpašuma principiem. Vispārējais plānojums izpauž plaša vēriena zemnieku atbrīvošanas un īstas sociālās rī-cības principa viedokli atskatā uz šī apga-bala noderību Eiropas apgādei.

Kā no vācu puses paskaidro, noteikumi izriet no sekojošiem apstākļiem: 1) Pa-domju savienība veicinājusi zemes pārmē-rīgu un nedabisku industriālizāciju. 1914. g. tikai 18,5% iedzīvotāju bija nodarbināti rūpniecībā, turpretim 1933. g. jau 32,8 proc. 2) Roku rokā ar rūpniecības forsēšanu gāja pilsētu paplašināšanās. Laukiem atrāva darbaspēku. Pārtikas līdzekļu un jēlvielu ražošanu atstāja novārtā, cik tālu tā nekāl-poja rūpniecībai. 3) Rūpniecībā Padomijai galvenais bija bruņošanās līdzekļu: ieroču, tanku, lidmašīnu un tml. ražošana. Turklāt plaša patēriņa preču rūpniecība palika pil-nīgi novārtā.

No vācu puses Austrumu apgabalos pa-redzēts veikt jauniekrājuma programmu, kas izriet no sekojošiem viedokļiem:

1) Pašos pamatos visur jāatjauno privāt-īpašums un jānodibina saimniekotāju cil-vēku personīgā atbildība. Šis pamatnotei-kums vienādi attiecināms uz zemniekiem, kā arī uz amatniekiem un uzņēmējiem.

2) Pārmērīgu industriālizāciju izbeigs. Rūpniecību saskaņos ar pārējās Eiropas, sevišķi Viduseiropas, rūpniecību.

3) Bruņošanās rūpniecība, pretstatā patē-riņa preču rūpniecībai, samazinās. Svarīgā-kās patēriņa preces, kādas nepieciešamas Austrumu apgabalā jā sagādā pašu zemē.

4) Krievijai atkal jāklūst par pārtikas li-dzekli un jēlvielu piegādātāju Eiropai, kas savukārt dos austrumiem vajadzīgos rūp-niecības ražojumus. Šo uzdevumu robežās sekos darbaspēka novirzīšana atpakaļ uz zemēm un lauksaimniecībā.

Saimnieciskā skatījumā šī apmaiņa dod neiedomājamas iespējas, sevišķi patu-rot par mērķi Austrumu apgabalu lauk-saimniecības intensīvizēšanu, jo šo apga-balu lauku raža līdz šim sasniedz tikko pusi vācu vidējās ražas.

Šī apcerējuma degpunktā mēs nostatījām divus apstākļus: no vienas puses padomju ziemas ofensīvas neveiksmi un viņu lielā vēriena illūziju politiku, no otras puses — jaunās vācu agrārreformas nozīmīgo pro-grammu. Vācija var atļauties to pavēstīt šai laikā, kad tās ienaidnieki apdullina sevi ar illūzijām un, šķietas, pilnīgi piemirsuši, ka vācu paņēmieni ir — pārliecināt ar fak-tiem. H. K.

...melos sniega aizputinātos
 ...OT vīri, laižot darbā
 ...bijus ar sniega tīrītā
 ...vejiem norit
 ...portu kustība, pie
 ...un municiju

Prettanku artilērijas pos-
 tenis gatavs atvairīt boļ-
 ševiku uzbrukumu. Pret-
 tanku artilērijas artilērijas
 izmantojuši daudzus sim-
 tus boļševiku tanku, kas
 mēģināja izlauzties cauri
 vācu līnijām.
 „Weltbild“ uzp.

UZVARĒTĀ ZIEMA

Nevienu brīdi austrumos nav rimusi cīņa par Eiropas drošību. Vācu kaņavīru veidotais valnis, par spīti bargajam salam, palicis nesatricināms. „Ģenerālis Ziema“, uz ko boļševiki un to sabiedrotie lika vislielākās cerības, zaudējis cīņu tāpat kā visi citi boļševiku un angļu ģenerāļi pārējās frontēs. Vācu, somu, italiešu un pārējo Eiropas tautu kaņavīri, visu iedzīvotāju atbalstīti, uzvarēja ziemu ar tās bargo salu un sniegputeņiem. Aizmugures sūlītie kaņoki un to darinātāju vēlējumi sildījuši vācu kaņavīrus austrumu frontē. Vācu kaņavīru izturība guvusi uzvaru pār ziemu un salu. Pavasara tuvošanās iznīcina boļševiku pēdējās cerības. Vienotās Eiropas kaņavīri sagatavojušies dot galīgo triecienu boļševismam.

A. K.

Sniegputeņi un 40 gradu salā vācu kaņavīri veic sardzes dienestu.

Visbargākā salā turpinās vācu kaņavīru darbība austrumu frontē. Vācu kaņavīri un OT vīri visu ziemu cīnījies ar sniegu un salu. Pa nakti aizputinātos aerodromus agrā rītā notīra no sniega un ar smagiem veltņiem nogludina, sagatavojot skrejmašīnu lidmašīnām.

Arī naktīs paliek nomodā prettanku artilērijas postenis, sargājot svarīgu frontes joslu no varbūtējām boļševiku tanku uzbrukuma.

Tikai šādā tērpā iespējams pasargāties no bargā sala. Vācu kaņavīrs ziemas cepurē un sejas maskā veic dienestu kādā austrumu aerodromā.

Japāņi Javā izceļ arvien jaunus desantus un izveido spēcīgas operāciju bāzes stratēģiski svarīgākos punktos visā salas piekrastē. Bandoengas telpa Javas salas ziemeļdaļā jau atrodas pilnīgi japāņu rokās.

Italiešu sapieju izveidotie autoceļi Ziemeļafrikas tuksnešainajā telpā ievērojami atvieglo visas kara operācijas. Automobiļu un tanku kolonnām smilšainais tuksnesis vairs nerada nekādas grūtības.

„Izkāpi un stumi!” — ir visbiežāk dzirdētā pavēle transporta kolonnu pavadoniem. Pieputinātos ceļos saticot pretimbraucējus, mašīnas iegrimst sniegā un cilvēku spēkiem jāiel palīga motoram.

Vācu zemūdenes tagad vajā ienaidnieka kuģus visos okeanos un visās jūrās. Paplašinot savas operācijas gar Amerikas piekrasti, vācu zemūdenes operē jau arī Karaību jūrā — Panamas kanāļa tiešā tuvumā.

KARA AINAS

AUSTRUMPRŪSIJA —

MEŽU UN EZERU ZEME

Austrumprūsijas sirds — Königsberga, liecina par Austrumprūsijas seno kultūru.

Mazūrijas ainava raksturo Austrumprūsiju ar tās daudzajiem ezeriem un tumšajiem mežiem.

Königsbergas osta, kurā pirms kara bija redzami neskaitāmi tirdzniecības kuģi ar visu valstu flagām.

Runājot ar dažādiem ceļotājiem par vienu un to pašu zemi, dabū dzirdēt ļoti pretrunīgus spriedumus. Parasti mēdz apmierināties ar šabloniskiem raksturojumiem, kuŗu uzdevums ir pārliecināt un iekārot plašo publiku. Mēs sajūsmināmies par Neapoli, slavējam Parīzi, runājam par piemīlīgo Reinas ieleju u. t. t. Bet daudzu apvidu skaistums ir vēl pilnīgi nepazīts, tā sacīt dus Erkskrozītes miegā. No otras puses ir ainavas, ko mēdz bez apdomāšanās negatīvi novērtēt, tā nodarot tām ne taisnību. Ja Vācijā runā par Austrumprūsiju, tad tūlīt iedomājas ziemas bardzību, austrumu bezgalīgos līdzenumus, tumšus mežus.

Plašajai publikai vācu austrumi pazīstami kā „Tūkstoš ezeru zeme”, „Zirgu un ganāmpulku zeme”, „Pirmatnīgā aļņa dzimtene” vai „Dzintarzeme”. Visi šie jēdzieni ir pareizi, un tomēr tie neizsaka Austrumprūsijas dziļāko būtību. Austrumprūsija jāaplūko no dažādiem viedokļiem. Tas ir valsts stūrakmens austrumos un Vācijas tilts uz austrumiem. Tas kļuvis atkal skaidrs un aktuāls līdz ar nacionālsociālisma pievēršanos austrumu problēmai. Adolf's Hitler's ir tas, kas savā grāmatā „Mein Kampf” principiāli izteicies par vācu uzdevumu austrumos. Tā austrumi atkal nokļuvuši visas tautas uzmanības degpunktā. Senā Brabantas tautas dziesma „Uz austrumzemi jāsim” mūsu dienās atguvusi savu dziļāko nozīmi. Kopš 1941. g. 22. jūnija ikviens tautas loceklis zina, kādi pienākumi tam veicami, lai panāktu bolševisma iznīcināšanu un austrumu problēmu galīgu atrisināšanu. Austrumprūsijai ir sava īpaša problēmatika. Visskaistākā for-

mā tā izpaužas Austrumprūsijas dzejniecē Agnes'e Miegel'e. Kādā biografiskā piezīmē par viņu teikts: „Viņas tēvs bija lejasvācietis, māte zalcburgiete. Veimarā, Parīzē un Kliftonā pie Bristoles tā papildinājusi savu izglītību, kas vislabākā nozīmē dēvējama par eiropisku.” Citā vietā paskaidrots: „Viņas mākslas pilnībā, kur austrumu bezgalība apvienojusies ar rietumu pašdisciplīnu, prūšu zemes smagums ar dienvidvācu priecīgo vieglumu, izpaudusies visa viņas dzimtene.” Līdz ar to izteikta viena Austrumprūsijas iedzīvotāju būtiska īpatnība. Austrumprūsija ir kolonistu zeme. Kopš tām dienām, kad Vācu ordeņa bruņinieki pārcēlās Vislas austrumu krastā, aizvien jauni ļaužu bari plūda no visiem valsts apgabaliem uz austrumiem, un septiņsimts gados šī zeme kļuvusi vāciska. Kopš Ņurika laikiem ziemeļģermāņu ciltis devās uz Krieviju, lai tur dibinātu valstis. Prūsiju kolonizējuši visu vācu cilšu pārstāvji. Senajā ģermāņu kolonistu zemē apmetās tirgotāji, amatnieki un zemnieki. Vairākus gadsimtus tas bija cīņas lauks, kur Austrumprūsijas iedzīvotāji aizvien jutušies kā vācu priekšpostenis. Viņi aizstāvēja zemi, kas, kā ikviens Vācijas apvidus, ir bagāta skaistām ainavām un vēsturiskām piemīņas vietām. Austrumprūsijas skaistums ir skarbs un tās cilvēki stūraini. Pašā Vācijā Austrumprūsija bieži skatīta caur nepareizām brillēm. Brāzmainie notikumi arī šeit izklīdinājuši dažu labu aizspriedumu. Simtstūkstoš vāciešu, būdami kaņavīri, iepazinušies ar Austrumprūsiju. Viņus pārsteidza šīs zemes vecā kultūra, lieliskās pilsētas un tās iedzīvotāju goda prāts.

Austrumprūsijas
zvejnieks.

„Laikmeta“ arch.

Vēsturiski skatoties, Austrumprūsija aizvien bijusi valsts zeme, ko pārvaldījuši nevis iedzimti zemes valdnieki, bet valsts pilnvarotie. Tas ir svarīgs fakts. Par spīti visām grūtībām, kas jāpanes ikvienai robežu zemei, Austrumprūsija savu vāciskumu arvien apzinājusies sevišķi spilgti. Arī Versaļas diktāts šai ziņā nespēja nekā grozīt. Tas gan Austrumprūsiju degradēja par torsu un padarīja to par saļu, kas atšķirta no valsts.

1918./19. gadā lieli Pomerānijas, Slezijas, Rietumprūsijas un Pozenes apvidi tika atdoti poļiem un Dancīga pārvērsta par brīv-pilsētu. Atrāna no pārējās valsts, Austrumprūsija pēc pasaules kara gāja savu sāpju ceļu, kas viņas spēkiem bija smags pārbaudījums. Tomēr nekas nespēja satricināt viņas uzticību valstij. Jau pirms nacionālsociālistiskās revolūcijas šī zeme nešaubīgi ticēja Adolfam Hitler'am.

Lai gan šī zeme ir kolonistu zeme, tai vācu gara un kultūras dzīvē ir izcila nozīme. Austrumprūsija Vācijai devusi tādus vīrus kā Nikolaus'u Kopernik'u, ģeniālo jaunas pasaules sistēmas sludinātāju, Simon'u Dach'u, pazīstamo dziesmu sacerētāju, Johann'u Kristof'u Gottsched'u, nacionālās izglītības celmlauzi, un abus Austrumprūsijas īpatnības klasiskos pārstāvjus — Johann'u Gotfried'u Herder'u un Emanuel'u Kant'u. Pazīstams īpaši Emanuel's Kant's, kas Prūsijas nacionālās atdzimšanas laikā modināja jaunu gara nostāju, sludinādams

brīvību, nevis kā patīkamas, aistētiski ievirzītas dzīves priekšnoteikumu, bet kā sirdsapziņas diktētu uzdevumu, kā balvu, kas iegūstama, uzvarot personīgās tieksmes un instinktus.

Austrumprūsija... Cik daudzi vācieši gan nav šo zemi pēdējos gados iemīlējuši! Visus tos apbūris plašo ezeru un dziļo mežu kļusums. Austrumprūsis Karl's Blenzel's, slavīnot savas dzimtenes skaistumu, runā par tās auglīgajām druvām, melnraibajiem ganāmpulkiem, straujuma drebošajiem zirgiem, par lepņajām gatvēm, par ezeriem un strautiem bezgalīgajā līdzenumā.

Ir grūti isumā attēlot Austrumprūsijas ainavu īpatnības. Lai minam Tannenbergu — svētīto ciņas zemi, plašos Mazūrijas priedulājus, ar savām zirgu audzētavām visā pasaulē šlaveno Trakenu, Tiltzūti, seno vācu Mēmeli, īpatnējās kursu kāpas, par kuŗu dīvainībām savā laikā jau rakstījis pazīstamais pētnieks Wilhelm's von Humboldt's, un beidzot Königsbergu — Austrumprūsijas sirdi un galvaspilsētu, ar tās daudzajām senās kultūras un salminieciskā uzplaukuma liecībām.

Jaunākās vēstures notikumi nozīmējuši Austrumprūsijai jaunu attīstības ceļu. Nav vairs jāatkārto Agnes'es Miegel'es vārdi par nabaga vientuļo Austrumprūsiju, kas atšķirta no savām drošībā mītošajām māsām.

H. V.

Belgrades galvenā iela ar skatu uz Albānijas pili.

kus pēdējām Vīnes modēm redz galēju nabadzību, blakus debesskrāpjiem, kādi varētu atrasties arī Čikagā, netīras būdas, kuŗās skatoties apmeklētājam šermuļi skrien pa kauliem. Saule vasarā karsti dedzina, bet tagad ziemā valda Sibīrijas stepju aukstums.

Ielās novērojama raibākā dzīve: zilās vilnas drēbēs satuntuļojušies zemnieki, skolnieki ar melnām cepurēm, serbu brīvprātīgie brūni sarkanās uniformās, melni tērpti vācu gvardisti, jaunas meitenes pēc kaŗa laika paraduma „koši izgleznojušās”, muhamedāņi sarkanos fesos, švābietes platos, raibos brunčos, žīdi ar Dāvida zvaigzni, melni, zem paklāju nastas salīkuši austrumnieki, noskranduši stāvi un ubagi, visur ubagi... Gaisma un ļoti daudz ēnas!

Vācu militārās pārvaldes jaunubūves darbs piešķīris pilsētai jaunu ritmu. Kaŗš pilsētai pāršalcis ar ātriem, cietiem spārnēm. Daudzas mājas bija sagrautas. Izdegušās drupas vēl tagad liecina par liktenīgajiem notikumiem, kas nepielūdzami skaidri atklāj šīs kādreizējās Dienvidslāvijas valsts patiesos pamatus. Publikajā dzīvē jau redzama lieliska jaunubūve.

BELGRADE — PILSĒTA UN CIETOKSNIS

SERBU GALVASPILSĒTAS AINAS

Ir maz pilsētu, kas vēstures gaitā pieredējušas tik daudz pretstatīgu maiņu. Ķeltu un romiešu „Singidunum” kļuva par slavisko Belgradi, t. i. „Balto pili”. Ķelti un romieši, kuŗu galeras šūpojās Donavas viļņos, īsu laiku hupņi, tad Bizantijas ķeizari bija Donavas telpas valdnieki, bet viduslaikos sekoja īss serbu valdīšanas posms. Belgrade aizvien bija citu kungu rokās. Kārļa Lielā laikā tie bija franki, vēlāk ungāri, tad bulgāri, līdz beidzot 1521. gadā šo cietoksni iekāroja turki, un vairāk nekā 300 gadu šeit plīvoja baltais pusmēness sarkanā laukā.

Vācu ietekme Belgrades vēsturē aizvien bijusi ļoti stipra. Bavārijas Maximilian's 1688. gadā iekāroja „Balto pilsētu”, 1717. gadā princis Eugen's uz īsu laiku atkāroja „Belgrades pilsētu un cietoksni” valstij. 1789. gadā trešo reizi lija vācu asinis cīņā par šo cietoksni, ģenerālim Laudon'am vedot Svētās līgas Habsburg'u kaŗaspēku pretim uzvarai. Jaunie laiki ieraudzīja vācu armiju serbu galvaspilsētā 1915. g. rudenī ģenerālfeldmaršala von Mackensen'a vadībā, un 1941. gada 12. aprīlī vācu tanki ripoja pa Belgrades ielām.

Balkānu vēsture vispār ir raiba, bet Belgrade ir degpunkts, kuŗā krustojas dienvidaustrumu vēstures līnijas. Šeit kopš 2000 gadiem kā viļņi pret klinti brāzušies kaŗaspēki un tauta. Gandrīz visas vēstures

varas, kas mitušas starp Egejas un Ziemeļu jūru, starp Kaukazu un Adriju, šai laikmetā te sūtījušas savus miera vai kaŗa sūtņus.

Vai Belgrade atrodas Eiropā? Šis jautājums pārsteidz un liekas pārāk teorētisks. Ģeografiskais stāvoklis liecina par Belgrades piederību pie Eiropas, un tomēr taisni mūsdienu Belgrades apmeklētājs, stāvēdams pie 1918. g. serbu uzvaras pieminekļa un skatīdamies pāri Donavai, kļūst domīgs.

Dažādi fakti serbu vēsturē, apliecinādami Eiropai naidīgas tendences, dod iemeslu jautāt: „Vai Belgrade atrodas Eiropā?” Šis nihilistiskais gars izpaudās Saloniku procesā, kroātu vadoņa Radiča nošaušanā, 1929. gada pučā, kroātu patriotu un pārliecināto vāciešu vajāšanā un nāvessodos un īpaši parādījās Sarajevas atentātā, pasaules kaŗa ierosinātājā. Neatbildīgu, Eiropai naidīgu nostāju toreiz pierādīja pazīstamā serbu slepenā organizācija „Melnā roka”, bet 1941. gada 27. martā lidotāju virsnieku kliķe ar pučistu Simanoviču priekšgalā.

„Dobar dan, gospondine!” pusaudzā zēns ar kruķiem ubagodams stāv pie durvīm un murmina savu: „Labdien, kungs!” Vējš nežēlīgi svilpo Terazijā, serbu galvaspilsētas galvenajā ielā, tomēr bieza ļaužu drūzma plūst pa ietvēm. Belgrade ir pretstatu pilsēta. Divnozīmīga kā šīs pilsētas vēsture un nostāja ir arī šīs pilsētas seja. Šeit bla-

Serbu pasta nams.

Senie varenie turku nocietinājumi Kelemegdanā šodien zaudējuši savu nozīmi un pārvērsti tautas parkā.

diktēto soli sabotēja angļu un krievu uzpirktais Simovičs ar saviem biedriem, un tā zeme tika ierauta karā. 1942. g. atskatoties var konstatēt: Dienvidslāvija ir svēta un par vieglu atrasta. Militāri tā 12 dienās pilnīgi iznīcināta un politiski nodzēsta no Eiropas kartes. Angļu slimības inficētais ķermenis neizturēja pirmo smago operāciju. Pēc Polijas, Norveģijas, Francijas, Holandes un Beļģijas arī Dienvidslāvija kļuva Čerčila illūziju politikas upuris. Belgrades kungi nepareizi novērtēja ass valstu spēku. Angliskās metodes tiem likās stiprākas nekā jauno spēku plūsma, kas bija vērojama kaimiņos — Lielvācijā.

Belgrade pavisam neievēroja pārmaiņas politikas šacha spēlē. Zināmas Belgrades aprindas pat apreibinājās ar domu kļūt par trīspadsmito valsti, kas nostājas pret „nacismu”. Tās ticēja, ka Serbija aicināta ar maģisku spēku palīdzību beidzot sagādāt Hitler'am viņa Vaterlo.

Vēsture rāda, ka dažu labu reizi veselas tautas mēra trūkuma un pārgalvības dēļ devušās pašnāvībā. Liekas, ka mēs esam parēzi aptvēruši stāvokli, konstatēdami, ka Serbija stāv bezdibens malā. Tai atlicis tikai viens: izšķirties vai nu par politisku pašnāvību, vai izprast īstos jaunās Eiropas spēkus, līdz ar to nodrošinot savas valsts un tautas eksistenci.

H. V.

Daudzas mājas jau atkal apdzīvotas, un drupas dienu no dienas aizvien vairāk nozūd. Vācu militārās pārvaldes iniciatīva darijusi īstus brīnumus.

Var jau konstatēt, ka serbu tauta lēni sāk apzināties dzīves īstenības gaitu. Ģenerāļa Nediča valdība uzņēmies grūtu uzdevumu. Bezjēdzīgais pučs un pēkšņais militārais sabrukums sākumā belgradešos radīja tieksmi ignorēt faktus. Tagad pagājis jau pietiekami daudz laika, lai pierastu pie jaunā stāvokļa. Bija paredzams, ka tas nenotiks viegli. Komunistiski-židiski-brivmūrnieciskais bacilis bija tautā pārāk ieperinājies; īpaši tas sakāms par Belgradi. Prāti jau sāk noskaidroties. Vācu cīņa par Eiropu modinājusi simpatijas. Tomēr vēl būtu par agru galīgiem secinājumiem. Lai gan nesen rīta laikrakstā „Novo Vreme” bija lasāms teikums: „Serbu tautas

intereses ir identiskas Eiropas kopības un vācu valsts interesēm,” tomēr novērotājiem jākonstatē, ka Donavā vēl aiztecēs daudz ūdens, kamēr vēsturē aizvērsies plaisa starp serbu varas politiku ar tās nelaimīgajām sekām un jaunās Eiropas atbildības jūtām.

1941. g. 25. martā Dienvidslāvija pievienojās trīsvalstu paktam. Šo veselā prāta

Skupčina — kādreizējais serbu parlaments. Tagad tur ir serbu kaņaspēka virspavēlnieka mītne.

Skats uz Kelemegdanas krāšņajiem apstādījumiem. Tālumā redzama Saves ieteka Donavā.

TOP JAUNAS BRĪVPRĀTĪGO VIENĪBAS

Izcils notikums pagājušā nedēļā bija latviešu brīvprātīgo propagandas un organizācijas galvenās komitejas rīkotais koncerts, kurā ieradās arī austrumos ievainotie latviešu brīvprātīgie. Uzņēmumā Latvijas ģenerālapgabala SS un policijas vadītājs ģenerālmajors Schröder's uzrunā koncerta dalībniekus.

Pirmajā rindā vidū no labās: iekšējās valdes un personālietu ģenerāldirektors ģen. Dankers, viņa kundze, iekšējās valdes galvenais direktors plkv.-leitn. un Latvijas ģenerālapgabala komandants ģen. Wollfberger's.

Vēstule no mājām dod prieku un stiprina cīņas sparu

Apmācības tēmēšanā.

Jāprot apieties gāzmaskānā

Austrumos tagad jāizcīna pēdējā cīņa, kas izšķirs mūsu nākotni uz gadsimtiem. To izcīna par būt vai nebūt, par ģimeni, īpašumu, zemi, kultūru un dzīvību. To izcīna par Eiropas tautu nākotni vispār. Tiem, kam ir tiesības strādāt dzimtenē un kam ir pienākums plašajos austrumos kalpot zem ieročiem, tagad jāizšķirās. — To savā plašajā runā latviešu brīvprātīgo propagandas un organizācijas galvenās komitejas rīkotajā koncertā uzsvēra Latvijas ģenerālapgabala SS un policijas vadītājs ģenerālmajors Schröder's.

Latviešu tauta ir izšķirusies. To apliecina ziņojumi no visiem zemes novadiem. Apriņķos nodibinātas brīvprātīgo organizēšanas komitejas. Registrēšanās punktos katru dienu ierodas jauni brīvprātīgo pulki. Cīņai pret āziātisko nezvēru ceļas visas tautas aprindas — pilsētnieki un laucinieki, strādnieki, skolnieki, studenti un ierēdņi. Zem kaujas karogiem stājas plecu pie pleca tēvi un dēli. No mācītāja Kanepa ģimenes, kas boļševiku elli atstājusi 1923. gadā, cīnītāju rindās iestājušies 4 dēli 17 līdz 27 gadu vecumā: 3 no viņiem jau cīnās austrumos, bet ceturtais — leitnants — jaunformētā vienībā Rīgā sagatavo cīņai sev padotos karavīrus. Ļoti plašos apmēros brīvprātīgajos iestājas virsnieki, daudzi pat vecāki par 60 gadiem, kas aizgājuši jau pensijā. Tāpat ļoti liels skaits ir inženieru, arī pirmā pasaules kara dalīb-

nieku, kas jau 1919.—1920. g. cīnījušies pret boļševikiem.

Tūkstošiem iedzīvotāju pavadīti, brīvprātīgie no saviem dzimtajiem novadiem dodas uz pilsētām, kur formējas jaunas kaujas vienības. Brīvprātīgo vienības saformētas ne tikai Rīgā, bet arī provinces centros — Jelgavā, Liepājā un citur. Jaunie dzimtenes sargu pulki intensīvi nododas apmācībām, lai, pavasarī ofensīvai sākoties, pilnīgi saqatavoti dotos kopā ar vācu un sabiedroto tautu karavīriem izšķirējā gājienā iznīcināt boļševismu. J. M.

Lauksaimnieks Jēkabs Dzērve jau 1919. g. cīnījies pret boļševikiem. Viņš tagad 50 gadu, bet apņemšanās iet kopā jaunajiem līdz boļševisma galīgai iznīcīšanai ir negrozāma. Kad pagastā viņa gādāj to brīvprātīgajos nav pieņēmuši, Dzērve no savām mājām Lizuma Siltiem kāj atnācis Rīgā. Savas vienības rindās kaprālis viņš drīzumā dosies uz austru fronti.

Pašu orķestris un koris sniedz patīkamu atpūtu brīvajās stundās.

MIKROSKOPS, KAS

Vēl priekš kādiem desmit gadiem zinātnieki bija pārliecināti, ka daba pati nospraudusi robežas mikroskopiskās palielināšanas iespējām un ka nekad nebūs iespējams iegūt vairāk kā 2000 kārtīgu palielinājumu. Robežu te nospauž gaismas viļņu garums. Ja kāds ķermenītis ir tik sīks, ka tas neiespāido viļņa ceļu, tad tādu ķermenīti nevar padarīt redzamu.

Zinātne tomēr mikropasaules iekarošanai atrada pavisam jaunus ceļus. Ja skatāmībai novelk robežu gaismas viļņu īpašības, tad bija jāmeklē citi starotās enerģijas veidi, ko varētu izlietot mikroskopijā. Problēmu atrisināja priekš apmēram 10 gadiem, kad vācu zinātnieki Busch's, Brüche, v. Boriss un Ruska konstruēja t. s. elektronu mikroskopu jeb pārmikroskopu. Šais instrumentos nav ne stikla lēcu, ne spoguļu, bet izmanto elektronu starus, kas plūst vakuumā, t. i. bezgaisa telpā. Palielinājumu dabū, koncentrējot un izkliedējot šo staru kūli ar speciālu spoguļu palīdzību. Elektronu ir ārkārtīgi sīkas elektrisko lādīņu vienības, kas maina ceļu elektriskā vai magnētiskā lauka ietekmē. Elektronam ir daudzkārt mazāki izmēri nekā gaismas viļņim, tāpēc arī elektronu stars uzrāda daudz nēcīgākus ķermenīšus nekā gaismas mikroskops.

Pirmie elektronu mikroskopi deva jau apm. 5000—10.000 kārtīgus palielinājumus, vēlāk arī daudz lielākus. Viens no šo sensacionālo aparātu izgudrotājiem, vācu fiziķis Dr. ing. H. Ruska, rakstīja: „Ja kādā citā tehnikas nozarē, piem., gaiskuģniecībā, pēkšņi izgudrotu lidmašīnas, kuru ātrums 20 kārtīgi pārsniegtu līdzšinējās, vai arī, ja izdotos konstruēt lielgabalus, kas šautu 20 reiz tālāk par tagadējiem, tā būtu sensācija, ko katrs saprastu un pareizi novērtētu. Citādi tas ir ar līdzīgu panākumu mikroskopijā; tā sekas vēl nemaz nevaram ne pareizi novērtēt, ne pārskatīt.”

Sevišķi lielas sekmes ar pārmikroskopiem guva pēc 1937. g., kad nāca klāt virkne jaunu uzlabojumu, tā ka varēja dabūt jau ļoti

Baktērijas ar to pavadoņiem, gaismas mikroskopā neredzamām sīkbūtnēm, 25.000 reiz palielinātas pārmikroskopā.

PALIELINA 100.000 REIZES

Molekulas top redzamas.

Jaunākā tipa vienkāršots pārmikroskops — palielina 50.000 reizes.

labus, apm. 20.000—30.000 kārtīgus palielinājumus. Jau ar to bija sperts liels solis uz priekšu mikropasaules noslēpumu noskaidrošanā. Cilvēka tiešai skatāmībai atklājās baktēriju iekšējā uzbūve, sūkbūtnes, kas vēl mazākas par baktērijām (t. s. virusi); varēja saskatīt arī ārkārtīgi sīko, t. s. kolloido daļiņu uzbūvi. Visiem šiem atklājumiem ir liela nozīme kā bioloģijā, tā arī teknikā. Ar pārmikroskopa palīdzību tagad tieši sāka pētīt visādas šķiedrvielas, krāsvielu daļiņas, metālu virsmas u. t. t., kam ļoti liela nozīme teknikā. Arī Lielvācijas galvenie rūpniecības uzņēmumi drīz vien atzina pārmikroskopa lielo nozīmi. Lielie Siemens'a - Halske's uzņēmumi Berlīnē, tāpat arī sabiedrība AEG, kuru pē-

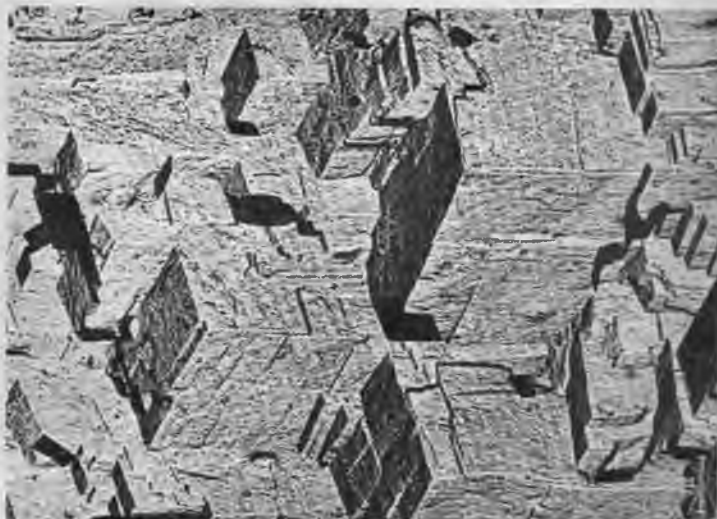
tīšanas laboratorijās veidojās pirmie pārmikroskopi, drīz vien šos vērtīgos aparātus sāka ražot vairumā. Radās īpaši pētīšanas institūti, piem., M. von Ardenne laboratorija Berlīnē.

Pārmikroskopijas tehnika tagad attīstās divos galvenos virzienos: 1) cenšas konstruēt vienkāršus aparātus, kas būtu izplatāmi cik iespējams plašos apmēros un 2) mēģina sasniegt tālākus uzlabojumus palielināšanas iespējās. 1940. g. dabūja jau ļoti skaidrus 40.000—60.000 un pat 100.000 kārtīgus palielinājumus. Ar to palīdzību pēdējos gados izdevies dabūt arī jau lielāko molekulu attēlus. Tā 1941. g. vācu zinātnieki Ruska un Husemane dabūja glikogena molekulu attēlus. Glikogens ir ogļhidrāts, rezerves viela, ko organisms uzkrāj aknās. Jau agrāk zinātnieki bija atzinuši, ka glikogena molekulām vajadzētu būt mazām lodītēm, kuru caurmērs ir dažas miljondalas milimetra. Tiešām, pārmikroskops taisni tādas arī šīs molekulas parādīja. Tā paša 1941. g. beigās vācu zinātnieki M. v. Ardenne's un H. Weber's dabūja arī molekulu šķiedriņās atrodamās olbaltumvielas, t. s. miozīna molekulu attēlus. Dibinoties uz daudziem faktiem, zinātnieki bija paredzējuši, ka miozīna daļiņas ir nevis lodītes, bet sīki stiebrīņi. Un arī šai gadījumā pārmikroskops pilnīgi apstiprināja paredzēto. Šī saskaņa liecina, ka zinātnieku secinājumi par daudz sīkāko, vēl tieši nesaņemto molekulu un pat par atomu uzbūvi, arī ir pareizi. Pārmikroskops ir jauna liecība zinātnes attīstības neaprobežotām iespējām.

Ievērojams fakts, ka pārmikroskopijas attīstībā visi nopelni pieder gandrīz vienīgi vācu zinātniekiem un konstruktoriem. Līdzīgi pasākumi veikti gan arī, piem., Anglijā un Beļģijā, bet ar daudz mazākiem panākumiem.

B.

Marmora laužuve vai aizvēsturiskas pilsētas celtnes?.. Ne viens, ne otrs — bet kristalī ar sāļsskābi izkudinātā alumīnija virsmā. 11.000 kārtīgs palielinājums pārmikroskopā. (Zehn Jahre Elektronenmikroskopie)

(10. turpinājums.)

Baiba jūta, ka lielā, skaistā vīrieša augums drebēja aizturētās ilgās. „Es tevi mīlu, Sniega Roze, mīlu jau sen!” Dāgs izmisis iesaucās. Un tāpat kā pirms gadiem Tirolē Dāgs dzēra viņas muti, tikai šoreiz viņa skūpstā bija daudz vairāk mīlestības, vīra gribas un uguns. Pēc septiņām dienām, kuņģis viņi gandrīz ik stundu bija aizvadījuši kopā, Dāgs skūpstīja Sniega Rozi pirmo reizi. Otrā dienā viņam bija jābrauc atpakaļ uz Oslo.

Gaiziņus viņi sasniedza tikai vēlā tumsā. Putenī viņi atpakaļceļā bija aizgājuši vairāk pa labi un aizmaldījušies Siržu kalnos. Logos vairs nedega uguns. Kalnieši bija aizgājuši gulēt domādami, ka Sniega Roze ar Dāgu pārnakšņos kaut kur Vestienā. Maija nebija viņiem pat vakariņas atstājusi. Viņiem arī negribējās ēst. Svecēs gaismā Dāgs ievēroja, ka Baiba izskatās nogurusi. Tādu viņš Sniega Rozi redzēja pirmo reizi. Zaļganās acis gaisma bija izdzisusi. Pie Baibas istabas durvīm viņš teica: „Davosā mēs tiksimies, Sniega Roze. Līdz tam laikam nesaki man nekā. Un vasarā, vasarā es tevi vedīšu pie savas mātes un māšas Ingridas uz Trondheimu, viņas tevi mīlēs tāpat kā es. Mēs aizbrauksim arī līdz Nordkapam un redzēsim pusnakts sauli...” Sniega Roze pasmaidīja kā pieaudzis cilvēks, kam stāsta skaistu pasaku. Viņa pati nesaprata, kāpēc nespēj teikt Gundabrandam īsu un ātru „jā”.

Pirmo reizi savā mūžā Sniega Roze gulēja visu nakti platām, vaļējām acīm un raudzījās tumsā. Pirmo reizi viņu nepārvārdēja veselīgais sportistes miegs. Ārā

Andrejs Eglītis

Visas domas

*Es visas domas aizmirstu,
To vienu domājot:
Ko tev vēl vairāk, tēvzeme,
Par sirdi varu dot.*

*Tevis šķēpu, ziedus atnesu, —
Tur nāve, maigums zied.
Ar kuņģi tev lai kalpoju,
To vienīgā tu spried.*

*Es citus vārdus nedzirdu,
Kad vienu lūpas min:
Tā tēvzeme, to mirušais
Un dzīvais svētu zin.*

*Ko varu vēl tev, tēvzeme,
Par sirdi vairāk dot.
Guļ blakus šķēps un puķe zied,
Par tevi domājot.*

gaidīja sniegputenis. Vienu reizi viņa piecēlās no gultas un piegāja pie loga. Stūņa istabā, kur dzīvoja Dāgs, bija vēl gaisma. Tikai tad, kad lejā cēlās Andris un gāja zirgus barot, Sniega Roze drusku iemīga.

Kad pēc brokastīm Andris ar savu labāko zirgu Viesuli veda Dāgu uz staciju, Sniega Roze stāvēja mētelī Gaiziņu augšējā balkonā un māja ar krāsaino Norveģijā pirktu kaklautu Gundabrandam ardivas. Kalnieši slēpoja uz Mārcienu Dāgu pavadīt, bet Sniega Roze negribēja no Dāga šķirties stacijā. Kad kamanas izzuda tālumā, Sniega Roze iegāja savā istabā. Uz galda tur kaut kas vizēja. Tas bija mazs zelta gredzens ar zaļganu kalnu dārgakmeni, kas zaigoja tāpat kā viņas acis. Sniega Roze uzvilka gredzenu pirkstā un sajuta acīs asaras. Baibai likās, ka Dāgu viņa vairs nekad neredzēs.

XXIV.

Antons Griķis nemīlēja kafejnīcu. Viņam nebija laika nīkt biežajos dūmu mākoņos, sūkt kafiju vai cigaretes un klausīties pavieglu mūziku. Daila katru priekšpusdienu satikās ar savām draudzenēm Bulvāra kafejnīcā un apgalvoja, ka viņa nemaz nevarot dzīvot bez kafejnīcas ēšanas, bet jaunajam Griķim tā pat drusku derdzās. Būdam darbīgs, viņš nevarēja vienaldzīgi noraudzīties diendienas pie raibajiem marmora galdiem, kas sēdēja stundām ilgi, vai meitenēs, atsegtiem svārkjiem un aizkrāsotām skropstām, kuņas, likās, meklēja bruņiniekus. Tiesa, kafejnīcā ieskrēja cilvēki satikties un pārrunāt veikala lietas, iēst cepumus vai izlasīt avīzi — par tiem jaunais Griķis neteica ne vārda. Arī viņam pašam šad tad bija īsas veikalnieceiskas satikšanās kafejnīcas klusākajā stūrī ar tēva draugiem, vecākiem kungiem, kam kafejnīca sagādāja mazu izpriecu. Tā tas bija arī tanī pirmdienā, kad Antons Griķis, daudzu meiteņu acu pavadīts, ienāca kafejnīcā un apsēdās pie vienuļa galda. Viņa dabiskā iznesība lika pat apkalpotājam padomāt, — kur viņa bija šo kungu redzējusi? Daudzi acu zibeni krustoja Antona gludos matus un virišķīgās uzacis — pelēko acu tēraudu gandrīz neviena nedabūja redzēt, jo Antons lasīja rīta laikrakstu.

„Anglis,” čukstēja kāda skuķe, aizmirdama pat pasūtīto ievārijumu.

„Ej nu,” otra atrauca, „viņš tak lasa „Sodienu”.

„Jā, bet tā var izskatīties tikai dižciltīgs lords,” pirmā neatlaidās.

„Viņam jau nemaz nav lika deguna un pīpes. Kas tas par angli! Kāpēc tad tev tūlīt stalts latviešu puisis jāsauc par angli?”

Kad Antons pacēla galvu un pārļaida skatu kafejnīcai, kas ar savām zaļganām zeltainajām izrotātajām sienām atgādināja mākslīgu paparžu mežu, meičas centās uzvert viņa skatu. Bet tanī bija tikai vēsums un atturība, vairāk nekā. Ne ziņkāres, ne dēkainības, pat ne šķelmības. Kas tas varēja būt par jaunekli!

Sajūsminātākās un mazākās meitenes acis apstājās pie Antona rokām. Tās bija slaidas, dzīslainas un enerģiskas vīrieša rokas. Likās, ka šīs rokas var karot, pavēlēt un bezgala maigi glāstīt. Meitene noskurinājās, it kā viņai auksta rasa būtu aizbūrusi aiz kakla. Draudzene smīnēja. „Nu, vai tu, Grieča, tiešām nevari to angli savaldzināt?” Mazākā bija melnmataina, apaļām tumšām acīm un biežām lūpām. Viņa redzēja, ka angli saloka avīzi un paņem kafijas tasi. Viņš laikam kaut ko svarīgu domāja, jo pierē ievilkās rievās. Melnmate sapēmās, strauji piecēlās un piegāja Griķa galdinājam. Acu zīlītes viņai kustējās kā kaķei. Viņa atvainojās un lūdza laikrakstu. Griķis vienaldzīgi, pārāk vienaldzīgi paskatījās skuķē un laipni pasniedza prasīto. Un meiča, kā ar aukstu ūdeni aplieta, atgriezās pie sava galdiņa, bet draudzene skaļi smējās.

Apkalpotāja stāvēja ar paplāti rokā un smīnēja. Bet Antons Griķis sēdēja mierīgs kā Daugavas krastu ozols un pārskatīja dažus veikala papirus.

XXV.

Antons Griķis jau agrāk bija ievērojis divvainākos kafejnīcas apmeklētājus, tāpēc nesavilka pat tumsās uzacis izbrīnā, kad divi „vienaldzīgie” lūdza atļauju apsēsties pie viņa galda. Tie bija divi jaunekļi zelta jaunības gados, spoži saelļotiem un garī noaudzētiem matiem, vieglām ūsu pūciņām klātu virslūpu. Viss viņiem bija garš — mati, svārkji, nagi. Antons ar nemanāmu smīnu pavērs netīrajās nagos — viņam jau sen gribējās zināt, ar ko šie jaunekļi īsti nodarbojās. Bet — kuņģis darbīgs cilvēks gan priekšpusdienā laiski jūrnieka soļiem ieligotos Bulvāra kafejnīcā, laiski apsēstos, pasūtītu kafiju un ar dzīves baudās pārgurušu sejas izteiksmi raudzītos tā-

lumā? Abiem jaunekļiem bija apsūbējuši gredzeni ar miroņgalvām un galvenais — kurpju zoles triju pirkstu biezumā, bez kuŗām nevienu neuzņēma „vienaldzīgo” brālībā. Bija pat tādi, kam zoles biezums sasniedza visas kurpes platumu! Kādas gan nebija šīs zoles! Koka, ādas, biežpiena... Par viselegantākām uzskatīja vecas, rievainas auto riepas, izrobotām malām, kādas valkāja arī slaloma meistars Rūsiņš — visu Rīgas „vienaldzīgo” sapnis un modes ievēdējs.

Antonam ziņkāriba nelika mieru — viņam gribējās papētīt, kas īsti ir šie „Brodvejas zēni”. Viņam bija dārgas angļu diplomātu cigaretes. Griķis piedāvāja, jaunekļi paņēma, paoda un cienas pilnām acīm paraudzījās Griķī — „vienaldzīgie” pazina mantu. Antonš nevērīgi pateica, ka tās esot kontrabandas cigaretes, ko kāds draugs viņam pagādājis. Jaunekļi drusku aizdomīgi aplūkoja Antona labo uzvalku un saskatījās. Griķis redzēja, ka zem galda viena biezā zole piedūrās otrai. „Vai jūs negribat pirkt franču smaržas?” viens kā gaŗlaikodamies jautāja. „Mēs pagādāsim,” otrs tāpat piebilda. Viņiem pat acis nepaspīdēja, tik „vienaldzīgi” tie bija.

Antonš Griķis priecājās, ka daļie puīši viņu nepazīst. Viņš aplāpēja smieklus krūtīs un jautāja, vai prece esot līdzī. Nē, bet viņi varot rīt satīkties kādā klusākā stūrī, un „vienaldzīgie” minēja nomaļu ielu, bet tikai... zēni piemiedza acis. „Protams. Vīrs un vārds!” teica Griķis, paspiezdams jaunekļu ņenganās rokas, kas darba nebija redzējušas. Vārdus šādos gadījumos nemēdza teikt. Tāpat kā nākuši — šļūcošiem soļiem, jaunekļi pazuda spēju automata istabā. Kābatās viņiem šķīndēja sīknauda. Antonš ievēroja, ka visos kafējnīcas kaktos spīdēja „vienaldzīgo” saziestie mati. Taisni brīnums, viņš domāja, tik mazā zemē tik daudz liekēžu. Tautsaimnieka prāts nespēja saprast, kāpēc valsts ar likumu nenosaka „vienaldzīgajiem” darba dienestu.

Otrā dienā, kā norunāts, Griķis savu „Zīlo bezdelīgu” dažas minūtes pirms vienpadsmitiem iegriezā klusajā Kalnu ielā un, atstājis mašīnu pie kāda nama, sāka gaidīdams soļot otrā ielas pusē pa ietvi. Drīz parādījās abi Brodvejas zēni. Tagad viņiem bija mazas, brūnas platmalītes un plati, īsi mēteļi ar mezglā sasiētām jostām. Pavisam nevērīgi viņi pienāca Griķim, caur zobiem norūca sveicienu un pasniedza nelielu sainīti. Antonš atkāpās vientuļos vārtos un ātri atraisīja ietinamo papīru. Jā, tur bija visā pasaulē pazīstamās Koty firmas melnais flakons, aizplombēts kā nākas ar žuburaino kroni un uzrakstu franču valodā. Veikli Antonš atrāva plombi un paoda smaržu. Tad viņš skaļi iesmējās. Abi jaunekļi nesaprašanā iepļēta mutes.

Antonš smējās tā, ka vai asaras sprāga acīs... Flakonā nebija nekas cits, kā Griķa jaunās smaržas „Sniega roze” un „Melnās tulpes” maisījums ar pāris pilieniem narcīšu odekolona piejaukuma. Negaistošā franču smarža! Un Antonš smējās atkal. „Jūs jau esat gribējuši man pārdot mana paša raŗojumu,” viņš smiedamies teica. „Es esmu Griķis,” un rūpnieks uzjautrināts pacēla cepuri. Jaunekļi sāka mīņāties kā mālu micītāji.

„Redz, Hari, kā tu „norāvies!” jaunākais rupjā pusaudzā balsī pārmēta otram. Vecākais nicīgi smīnēja. „Jaunais Griķis. Ko nu šis „Lej ūdeni”, Bruni. Domā, ka mēs kādi skuķi, kas noticēs. Lai atdod labāk pudeli, nabags.”

„Nē, to pudeli gan es paturēšu,” Griķis iebāza flakonu kābatā, „lai jūs mani neizkonkurētu ar „Parīzes smaržām”, bet policijai jūs nenodošu, jo tas sods, ko jūs par krāpšanas mēģinājumu saņemsit, būtu par daudz niecīgs tādiem lieliem vīriem. Tanī vietā — vai negribat apskatīt manu fabriku?”

Vecākais neuzticīgi raudzījās caur pieri. „Neņem mūs ar plīku roku! Šis mums rādīs fabriku, hē!”

„Es jums gribu parādīt, kā taisā smaržas,” nopietni atbildēja Antonš Griķis, „bet,

ja jūs man netīcat, tad — pazūdiēt acimirkli!” Tā bija balss, kuŗai fabrikā klausīja simtiem cilvēku. Jimmy Boys mazliet saplaka. Noteiktiem soļiem Antonš piegāja savai Bezdelīgai, ātri iedarbināja motoru un apgriezā mašīnu. „Lūdzu, kāpiet iekšā. Es jūs aizvedīšu.”

Zilā bezdelīga, likās, puīšus pārliecināja. Nošļukušiem pleciem abi ielīda mašīnā. Sejas viņiem bija izstiepušās garas kā ēnas launaga laikā. Kad motors sāka tik klusu un vienmērīgi dūkt kā zemes bite alā, abi Brodvejas zēni aizmīrsa savu neērtu stāvokli un sajūsmā klakšķināja mēles. Tā tik bija mašīna!

Fabrikas vārtsargs izbrīnījies sveicināja Antonu, pirmo reizi viņš direktoru redzēja kopā ar „vienaldzīgajiem”. Ko tie te varēja meklēt? Visu ko, tikai ne darbu. Un vecais vārtsargs norūpējies noskatījās pakal Griķa staltajam augumam. Līdž šim gan jaunais fabrikants nebija izdarījis nekādu auŗību, bet ej nu sazinī...

Antonš puīšus ievēdā gludā, tīrā betona pagrabā. Stikla durvis ļāva ieskatīties sienās iebūvētajos skapjos. Jaunekļi pārsteigti apstājās — skapjos varēja redzēt plātes, pārklātas ar baltu masu, kuŗās bija saspraustas neļķes, maijpuķītes, vijolītes...

(Turpinājums sekos.)

Jaunekļi cienas pilnām acīm paraudzījās Griķī.

SIRŽU VEIDOTĀ

Godinot māti, nacionālsociālistiskā valsts stiprinājusi ģimenes pamatus, jo māte ir tā, uz ko gulstas lielākās rūpes un atbildība par garā un miesā veselās jaunatnes audzināšanu. Atbrīvojot sievieti no rūpēm par iztikas sagādāšanu, Vācija atdevusi sievieti ģimenei. Nopelnu bagātām daudz bērnu mātēm kā ārēju cieņas apliecinājumu piešķir „Mātes krustu”, kas dod dažādas priekšrocības.

Aiz frontes, ko veido vācu ieroči, ir otra fronte, ko veido sirdis. Vācu armijas varonībai un spēkam izdevies izjaukt savu ienaidnieku, sevišķi boļševiku, nodomu pārnest kara darbību Vācijas teritorijā. Kamēr vīri ārpusē sīvi cīnās, valstī turpinās parastā dzīve. Miljoniem vācu strādnieku, ieroču aizsargāti, veic savu pienākumu. Tāpat ieroču aizsardzībā nobriest sēkla tīrumos un, rūpīgi apsargāti, aug bērni. Lielu izbrīnu Vācijā rada vēsts, ka boļševiki liek arī sievietēm cīnīties ar ieročiem rokās. Lielvācijā tas liekas gluži nesaprotami. Lielās, kaņam apmācīto vīru rezerves, katru līdzīgu domu padara neiespējamu. Tam pretī runā arī nacionālsociālistiskais pasaules uzskats, kas saudzē sievietes cieņu un pūlas viņu aizsargāt no kara šausmām. Sievietes — partizānes un plintnieces, kādas sastopamas boļševiku rindās, vācu tautai liekas tikai izdoma, kas radusies židu galvā.

Kaņš, kuņā Vācija tagad cīnās ne tikai par savu, bet visas Eiropas brīvību, radis atsaucību arī vācu sievietēs. Viņas dodas palīgā savai tautai, veicot visdažādākos darbus, kur vairāk vajadzīga sirds un mazāk spēka. Vācu sieviešu siržu veidotā fronte atbalsta un stiprina kaņavīrus viņu cīņā. Aizstājot vīrus un brāļus, kas devušies uz fronti, viņu darba vietās stājušās sievietes. Fabrikās un darbnīcās, sakaru dienestā un slimnīcās — visur, kur vien vajadzīga palīdzība — strādā vācu sievietes.

Tomēr arī vācu sieviete izprot laikmeta svarīgumu un atbildību savas tautas nākotnes priekšā. Karstu sirdi un nenogurdināma darbā, vācu sieviete stāv tai frontē, ko veido sirdis. Draudzīgi blakus vīrietim viņa stāv tur, kur pienākums ir saskaņā ar viņas dvēseles spēkiem. Dziedēt vainas, sargāt apdraudēto dzīvību un ar savu iekšējo spēku arī visās kara šausmās saglabāt ticību labajam, skaistajam un cēlajam — tas ir vācu sievietes lielais pienākums. Tā arī šodien visur varam sastapt vācu sievietes un meitenes, kas ar lepnu prieku un nesalaužamu izturību veic savu pienākumu. Viņas ir māsas un kopējas slimnīcās, viņas palīdz visur, kur vajadzīga sievietes rokas. Tāpat kā pasaulē, arī tagad visi pieraduši, ka simtiem un tūkstošiem sieviešu veic vīriešu pienākumus. Visās dienesta vietās — kantos, birojos un fabrikās redz strādājam sievietes. Tās veic arī vilcienos kurinātāju pienākumus un strādā pat par frizierēm, kas citādi Vācijā ir gluži neparasta parādība. Visās vietās var vērot sievietes, kas nenogurstot dara savu pienākumu arī tais apgabalos, ko šodien pārvalda vācieši. Tālu prom no dzimtenes redz tūkstošiem vācu sievietes. Viņu uzdevums tur nav vieglais. Svešā apkārtnē, neparastie apstākļi un grūtības, kas jāpārvar darbā, bieži ir par iesaules bezgalīgai mīlestībai un neizmērojamai pašaiļiedzībai, ar kādu vācu sievietes veic savu darbu. Vācu sievietes un meitenes pūlas, cik spēdamas, lai arī viņas varētu palīdzēt aizmugurē ievest kārtību, kas remdinātu kaņ ciešanas.

Kopš 1933. gada, kad Adolf's Hitler's pārņēma valsts vadību, vācu tauta stiprina savu spēku un vienību. Tā rūpējas, lai Vācija kļūtu valsts, kur varētu attīstīties

FRONTE

sociālā labklājība, māksla un kultūra. Līdzīgi vīrietim, arī vācu sieviete piedalās visos publiskās dzīves notikumos. Fabrikās, lauksaimniecībā, universitātes klausītavās — visur tai ir līdzīgas tiesības vīrietim. Boļševiki šo faktu vienmēr noliedza. Ar tādu pašu barbarismu, ar kādu boļševiki piespieda sievieti kļūt par plintnieci, tie arī apgalvoja, ka vācu sievietei nav savas brīvas gribas. Grūti atrast rupjākus melus. Vācu sievietes sargā apziņu, ka tās pilda savu pienākumu un ir pasargātas no tā skumjā likteņa, kādu boļševisms sagādājis krievu sievietei. Vācu sievietes vienīgā

Plašākais darba lauks sievietēm ir sanitārā dienestā. Gan aizmuģures slimnīcās, gan vistālākajos frontes rajonos sieviete ārstes, māšas un laborantes tērpā veic lielu palīdzības darbu. Sanitārās palīdzības dienests dara visu iespējamo, lai ievainotam kara vīram sniegtu ātru palīdzību.

„Laikmeta“ arch.

Gaidīts viesis visās mājās — pilsētās un laukos, ir vienmēr smaidošā jaunava pastnieces tērpā. Iznēsājot simtiem un tūkstošiem vēstuļu, kas dzimtenē palikušajiem nes vēstis no cīņu laukiem, pastniece piedalās vēstuļu saņēmēju priekos, un viņa ir klusa mierinātāja, ja vēstulē atrodas vēsts: „Kritis par Vāciju un Vadoni.“

vēlēšanās ir būt tikpat varonīgai un fanātiskai līdzcīnītājai kā vīrietim, lai varētu palīdzēt veicināt uzvaru frontē. Šīs vēlēšanās vada vācu sievietes dzīvi un darbu. Tomēr vācu sieviete neaizmirst, ka viņas uzdevums ir veidot skaistumu un krietnumu. Tāpat kā nebeidz klusēt mākslas balss, tā arī modes un gaumes sasniegumi uzrāda augstu līmeni. Viņas gaume un Berlīnes jaunumi, neskatoties uz kara laika grūtībām, nav nekā zaudējuši no savas elegances un skaistuma. Salīdzinot krievu sievietes dzīves apstākļus, ko tām sagādājis boļševiku režīms, ar to dzīvi vācu sievietei, skaidri redzama starp divi pasaulēm.

Boļševiku nodedzīnātās Pēteja baznīcas drupas.

Vilņas skats.

Vācu aviācija veikusi savu darbu. — Bumbu trāpījumu sekas pie Rēveles.

Alfred's Herrler's darbā.

Doma baznīca
Rīgā.

Vācu kaņavīru
vienība tuvojas
Rēvelei.

AUSTRUMU APGABALS KAŅAVĪRA SKATĪJUMĀ

AR ZIMULI CAUR LIETUVU, LATVIJU UN IGAUNIJU.

Bieži citētais atzinums, ka kara laikā mūzas klusē. Vācijā un tās ietekmes sfērā nav pierādījies. Varētu domāt, ka trešajā kara ziemā vācu tautai nebūtu ne laika, ne patikas domāt par mākslu. Nevilšus rodas jautājums: kā izskaidrojams šis krāšņais uzplaukums teātrī, filmā, glezniecībā un jebkurā citā mākslas nozarē? Bet varētu arī jautāt citādi: kāpēc vācu tauta tik pārliecināta par savu uzvaru? Jāatbild, ka tā nešaubīgi paļaujas savai vadībai un ievēro iekšējo disciplīnu, apzinādamās absolūto taisnību savā pusē. Bet šai nostājā taisni māksla ir neizsīkstošs spēka avots.

Milzīgais teātru un filmu apmeklētāju skaits Vācijā, mākslas rosība armijā un organizācijā „Prieks dod spēku”, kas ar

saviem priekšnesumiem aptver visus darba cilvēkus pilsētās un laukos — viss tas liecina par patiesāko mākslas sajūsmu. Mūsu zīmējumu autors ir kaņavīrs, kas līdz ar citiem iesolojis Austrumu apgabalā. Tas ir Sonderführer's Alfred's Herrler's. Līdzīgi PK vīram viņš ar savu grafiķa talantu kalpo tam pašam mērķim, kas ir ikviena vācieša visdziļākās ilgas.

Alfred's Herrler's ir pazīstams Berlīnes mākslinieks, kas apbur ar savu daudzpusību. Viņš dzimis kaņavīru pilsētā Potsdamā un jaunībā guvis spēcīgus ierosinājumus no Tūringas un Mainfrankenas piemīlīgās kalnu dabas. Jau sen viņa, kā spēcīga grafiķa, vārds saistās ar valsts galvaspilsētas mākslas dzīvi.

A. L.

„Laikmeta” uzņēm.

z sagrauto
baznīcu.

Avon burinieks pie Kēlas pussalas

Lauberes pamatskola un tās skolotāji.

Pusdienas laikā visas domas protavs, saistās ar virtuvi un saimniecību.

Uzņēmumi no Lauberes 6-kl. pamatskolas.

las pagalmā. Tik karsti tās spēj aizraut puiku prātus, kā arī nakti dažreiz nav miera un jātūpina kaujas gaita — tikai sniegu piku vietā tad stājas divieļi un vairogi ir baltie spilveni. Bet tas nu ir pret visiem kārtības noteikumiem, tāpēc pietiek kādam tikai iesaukties: „Skolotājs!” — kad acumirkli visi jau pazūd zem segām. Guļam-telpā valda atkal miers un klusums.

H. K.

Skolas disciplīnas pār-kāpējs saņem sodu — viņam jūstāv kaklā.

Šis zēns būs dienās labs amatnieks.

Mazais Vilis nesaprot un skolotājs viņu palīdz māca.

Skolēniem patīk sītiņas, kad viņi biedri lasa latviešu rakstnieku darbus.

SNIEGOTĀ SKOLA

Sniega vētrās un sindzinošā salā austrumos stāv vācu armija kā nesatricināms valnis pret lielāko Eiropas draudu — židisko boļševismu. Vācu un sabiedroto kaņavīriem blakus tagad ar ieročiem rokās steidz latviešu brīvprātīgie. Tai laikā pret visām briesmām pasargātajā aizmugurē netraucēti noris mierīgais jaunzūbēves darbs. Un tajā ļoti svarīga vieta pieder jaunatnes audzīšanai. Seit sniedzam ikdienišķu skolas dzīves ainu, kāda vērojama visos mūsu zemes stūrīšos.

*

„Mostieties nu!” saka saimniece un uzdedzina guni lielajā guļam-telpā. Tūlīt visās malās dzird salmu čaboņu, atdzīvojas tikko vēl klusā telpa, un jau pēc mirkļa tā ir skaļas un jautras dzīvības pilna. Zēni kā sacensībā lec no gultām: kurš būs pirmais mazgātavā? Šlakst ūdens, skan smieklī un dimd visa telpa, kad daži desmiti zēni ļauj vaļu savām kustībām un valodām.

Tāds ir rīts lauku skolā, kur bērni paliek pa nakti, jo ne visi skolnieki var izbrīst dziļos sniegos un izstaigāt garos ceļus, lai tiktu katru dienu uz savām mājām.

Skolas gaitas priekšpusdienā te daudz neatšķiras no tām, ko redz pilsētas skolnieki: tās pašas mācības, tie paši darbi un — arī tie paši nedarbi. Jo kuŗa skola tad nu bez kaktiem un kuŗa bez kaktā stāvētājiem? Pēcpusdienā jaunu dzīvību nes sniegpūtenī, dodami iespēju plašām kaujām sko-

Pirms naktsmīna viena „izšķīnī” kauja!

BOĻŠEVIKU SPOKS ĢIMENŪ DĀRZIŅĀ PIE BALTIJAS JŪRAS

I

Boļševiki Latvijas brīvvalsti nicinādami dēvēja par balto Latviju. Latviešiem nebija iebildumu pret šādu apzīmējumu, jo latvju folklorā balts ir cēlākā, dižciltīgākā krāsa. Latviju un citas jaunās Baltijas valstis mēdza arī saukt par ģimenes dārziņiem pie Baltijas jūras. Tāds nosaukums mazināja brīvas valsts godu, bet tajā bija arī daļa negribētas patiesības. Priekš kaŗa dzīve šajās valstīs ritēja klusi, mierīgi un mājīgi kā istā ģimenes dārziņā, sniegdama tā kopējiem arī bagātīgu ražu.

No lielās pasaules Latvija, tāpat kā citas Baltijas valstis, bija norobežojusies ar savā ziņā jaunu Ķīnas mūri. Ar lielo austrumu kaimiņu — Padomju zemi tuvāki sakari nebija iespējami gluži pretējo valsts iekārtu un pasaules uzskatu dēļ. No lielās rietumu valsts Vācijas Latviju šķīra valdītāju aprindu „angļu slimība”. To vēl vairāk pastiprināja židiskās brīvmūrniecības ietekme uz latviešu ārpolitikas vadītājiem — Ulmani, Munteru, Zariņu, Bilmani un c. Notikumiem rietumos latvieši gan varēja labi sekot un tos izprast, jo pati tauta savā būtībā taču piederēja Rietumeiropai. Turpretim par boļševiku valsts iekšējo dzīvi izplatījās tikai šausmu stāsti. Cilvēka veselais prāts tos nespēja uzņemt par patiesiem. Rosīgā Padomijas sūtniecība Rīgā savukārt dažādos „tējas” vakaros plašākām latviešu inteliģences aprindām tēloja savas zemes dzīvi tik rožainu, ka arī tam nevarēja ticēt.

Atsevišķi gadījumi, kad latviešiem radās tieša saskare ar austrumu zemes cilvēkiem, parasti apstiprināja šausmu stāstus. Vispirms liecību par boļševiku zemi nodeva robežas pārnācēji, ko notvēra latviešu robežsargi. Ja aizturētie nebija kominternu aģenti — žīdi, tad tie bija neapraķstāmi nabadzīgi un izbadējušies zemnieki. Viņi bija mērojuši desmitiem kilometru pa mežu tekām, lai nakts tumsā izsprauktos cauri savai stingrajai robežapsardzībai. Latvijā viņi ienesa visu savu bagātību — kādu kodeļu linu vai dažus no tēvu tēviem mantotus veclaicīgus sudraba rubļus. Viņi lūdza dot pretī dažus kilogramus miltu un sāls. Vēl 1933. gadā viņi stāstīja par šausmīgu badu aiz austrumu robežas. Parasti viņi arī saņēma ko vēlējās un nākamās nakts tumsā aizgāja mājup sveiki un veseli, ja viņus nenotvēra pašu čekisti. Latviešu robežsargi ar savas tuvākās priekšniecības ziņu tādos gadījumos „nekā neredzēja”.

Citi ļaudis no austrumiem Latvijā iepeldēja ar plostiem pa Daugavu — tā saucamie „strūgu krieviņi”. Pāris vasāru viņiem bija atļauts pludināt Padomijas eksporta kokus līdz pat Rīgai. Šie cilvēki katreiz radīja lielu interesi kā reta un dīvaina parādība. Par viņiem rakstīja latviešu žurnālisti, un preses fotografi tos uzņēma no visām pusēm kā nezin kādas filmu zvaigznes. Viņi bija apbrīnojami skrandaini, bārdaini, netīri un utu apsēsti. Pirms izešanas krastā, Latvijas policijas darbinieku uzraudzībā viņiem vajadzēja turpat Zaķu salas plostu ostā kaut cik apkopties un visādā ziņā sadedzināt savas salmu būdas, kurās viņi bija dzīvojuši uz plostiem.

Tad Padomijas plostinieki gāja apskatīt Rīgu un iepirkties. Viņu pārsteiguma pil-

nie skati un skaļie izsaukieni, ar pirkstu norādot uz gluži ikdienišķām lietām pilsētā, pat nezinātājam skaidri pauda, no kurienes vējš atnesis šīs kuplās bārdas un naivos ļaudis.

Cilvēku pirmais skolotājs ir izsalkums, tāpēc arī Padomijas plostinieks vispirms iegāja vienkāršākā maiznīcā. Pārlaidis skatu pār pilnajiem plauktiem, it kā savām acīm neticēdams, strādnieku „paradīzes” pilsonis jautā:

„Vai maize ir?”

Pirmo reizi izdzirdusi tik neparastu jautājumu, pārdevēja nokrīt kā no plaukta. Viņas vienīgais uzdevums no rīta līdz vakaram pārdot maizi un tikai maizi — ikvienam, kādu tas grib un cik tik grib, jo vairāk, jo labāk!

„Jūs taču redzat, ir!” viņa atbild.

Bārdainis vēl nav skaidrībā:

„Vai man jūs arī izsniegsiet?”

„Ja nauda ir, lūdzul! Kādu maizi vēlaties?”

„Vai es varu dabūt cik gribu?”

„Jā, lūdzul!”

„Bet ja es prasītu veselu klaipu baltmaizes?” bārdainis viltīgi piemiedz acis un pasmīn.

„Kaut desmit, divdesmit klaipu, pērciet kaut visu, cik ir veikalā, pēc pusstundas ceptuve piesūtīs atkal!”

Plostinieks neticīgi pagroza galvu, saņem savu klaipu un aiziet. Vēl uz ielas viņš atskatās neziņā, vai tikai nav noticis pārpratums, vai viņu nesaukus atpakaļ. Un kad nekā nenotiek un viņš jau pastāstījis citiem, nu nāk vesels bariņš. Visi pērk pa klaipam baltmaizes, drošākais pat paprasa trīs klaipus un arī saņem. Kad vēlāk noskaidrojas, ka citi plostinieki tāpat pirkusi maizi citā veikalā, šo cilvēku apziņā sāk mosties doma, ka viņu politvadītāji būs samuldējuši par daudz, iztēlojami „fašistu” zemes par mūžīga bada valstībām, kur cilvēki ielās mirst badā.

Stacijā sapulcēdamies, lai brauktu atpakaļ uz savu „paradīzi”, Padomijas plostinieki nes līdzī katrs pa cirvim, lāpstai, čuguna katliņam un vēl šo to. Un Latvijas iedzīvotāji, viņus redzot, savukārt pārliecinās, ka „paradīzē” laikam taču nav vis lāga dzīve, ja tādi dzelzs gabali jāved tālu ceļu no baltās Latvijas. Kur paliek krievu zemes rūdas kalni un boļševiku piecgades rūpniecības sasniegumi, ja pat cirvītis un lāpsta jāieved no „ģimenes dārziņa” pie Baltijas jūras?

Drīz boļševiku politvadītāji saprata, ka plostinieki nav laižami „fašistu” zemē, lai no turienes neievestu ziņas par labāku dzīves kārtību un pat lietišķus pierādījumus pret „tautu tēva un visas pasaules strādnieku labdara” Staļina iekārtas nejdzību.

Krievu plostiniekus tālāk par Indras robežas punktu vairs nelaida... Lai atmaksātu to ļaunumu, ko viņi nodarījuši boļševiku agitācijai savā zemē, kominterns pastiprināja savu aģentu pulkus baltajā Latvijā. Kominternam nekad nav trūcis labi samaksātu un varbūt pat „idejiski pārliecinātu” žīdu, kam prieks graut āriskās pasaules dzīvi, kur un kā vien var.

Tad kaut ko lielāku sāk plānot, boļševiku armijas ģenerālštābs. Notiek Maskavas un Baltijas valstu štābu priekšnieku savstarpēji apciemojumi. Rīgā viesojas ģenerālis Jegorovs ar pavadoņiem — Maskavas galvenā štāba pulkvežiem un komisāriem. Latvieši nikni kaŗā, bet viesmīlīgi miera laikā. Par godu lielā austrumu kaimiņa kaŗavadonim rautos plūst šampanietis un draudzīgas uzrunas. Abu kaimiņu zemju kaŗavīri taču „nezin”, ko dara kominterns. Maskavas valdība un pasaules revolūcijas rīkotāja — komunistiskā internacionāle gan dzīvo Kremlī zem viena jumta, bet pret ār pasauli izliekas, ka nepazītu viena otru.

Starp banketiem un vizītem atliek dažas stundas laika. Tad Maskavas kaŗa kungiem parāda Rīgas un apkārtnes ievērības cienīgākās vietas. Agri vai vēlū tādā apskates braucienā ārzemniekiem jānonāk centrāltirgū, jo arī ar to miera laikos Rīga tiesām var lepoties. Padomijas virsnieki latviešu virsnieku pavadībā apstaigā milzīgās halles. Tur novietne aiz novietnes, visas pārtikas preču pilnas. Krievu acīm paveŗas pārpilnās noliktavas un saldētavas, viņi skata mazumtirdzniecības zālēs gaŗas grēdas, sviesta un siera kalnus, zivju un konservju bagātības, par maizi, miltiem, augļiem un saknēm nemaz nerunājot. Visur noris rosīga tirdzniecība, jo Rīgas namamāteŗm daudz vajag un viņām nekā nav pietiekami labs. Cilvēki nāk un iet nemītīgās straumēs. Un šai ikdienīgajā, tik parastajā Rīgas centrāltirgus jezgā kāds boļševiku pulkvedis, sekodams ģenerālim Jegorovam, draudzīgi jautā savam galda un pastaigas biedram — latviešu pulkvedim:

„Sakiet pa draugam, cik ilgi turpināsies šī izstāde?”

„Bet tā taču nav izstāde, tas ir pastāvīgs tirgus!”

„Nu, jā,” pasmīn krievs, „es jau saprotu!”

Viņš tomēr nekā nesaprot, un ieskaidrot arī nekā nevar. Viņam prātā krievu zemes senās un arī jaunākās — boļševiku laiku — „Potjomkina sādžas”.

Lai pieķertu latviešus melos, otrā rītā boļševiku pulkvedis un daži citi virsnieki aizsteidzas no Romas viesnīcas, negaididami latviešu pavadoņus. Viņi zina, kā viņu pašu „Intūrista” pavadoņi ārzemniekiem izrāda Maskavu. Bez pavadoņiem dzīve atklājas patiesāka, bet ko viņi redz Rīgas centrāltirgū? — To pašu ainu, ko jau redzējuši! Drošības dēļ viņi mēģina nopirkt labo Bēkona Eksporta dūmu desu. Arī tas viņiem izdodas bez kavēkliem. Tāpat iztaujātā pārdevēja saka, ka šis ir tirgus, ne izstāde. Bet kādēļ pārdevēja smējās un pircējas viņos tā noskatījās? Viņi gan nezina, ka visas pārdevējas Rīgā laiņi smaida un visas ķekšas labprāt apbrīno jocīgos ārzemniekus, bet viņi nav muļķi! Aiziedami viņi ironiski un diezgan skaļi pasaka:

„Labi inscēnēts!”

Un tas liecina, ka viņi tomēr tikai mucā auguši un pa spundi baroti — Staļina visdēmokratiskākās konstitūcijas mucā un ar VK(b)P vēstures īsā kursa šķidro putriņu!

Kristaps Helmanis

IEVĒROJAMĀIS LATVIEŠU BAKTĒRIOLOGS

(50 GADU NĀVES ATCEREI)

Kristaps Helmanis — ievērojamais latvju baktēriologs

Zemgales lidzenumā Tērvetes (Kalnamuižas) Lejas Čimu mājās 1848. gada 3. jūnijā piedzima Kristaps Helmanis — ievērojamais latvju baktēriologs. Pēc pagastskolas beigšanas vecāki, vērodami dēla tiesmes mācīties, sūta to uz Jelgavu reālskolā, ko viņš beidz 1868. gadā. Ar to tad arī Kristapa izglītība šķiet noslēdzamies, jo domāt par „augstākām skolām” liedza trūcīgie materiālie apstākļi. Pēc skolas beigšanas, pārnācis tēva mājās, Kristaps iekārto „mājas skolu”, mācīdams apkārtējo zemnieku bērnus. Bet ienākumi ir mazi, un drīz vien mēs dzirdam par jauno Helmani kā muižas pārvaldnieku un vēlāk deģi muižu bružos. Šis amats diezgan labi atalgots, un liktos, ka nu Helmanis varētu dzīvot bez rūpēm. Tā domā arī tēvs. Bet jauneklis alkst zināšanu un domā par studijām. Velti tēvs to mēģina atrunāt. Pametis labi algoto vietu, Helmanis dodas uz Tērbatu studēt veterinārmedīcinu. Grūti

klājas jaunajam censonim; uzkrātie līdzekļi plok, no mājām pabalsts nepienāk, bet viņš nepagurst un cītīgi nododas studijām. Pēc studiju beigšanas 1877. gadā Helmani atstāj institūtā par asistentu, kur viņš nostrādā 2 gadus un iegūst maģistra gradu. 1879. gadā Helmanis dodas uz Pēterpili un iestājas leibgardes jātnieku pulkā par veterinārārstu. Materiāli puslīdz nodrošināts, viņš iekārto nelielu laboratoriju un blakus tiešiem pienākumiem, kopā ar savu studiju biedru Bertušu, cītīgi nododas trakuma sērgas pētīšanai. Šie darbi gūst ievēribu, un 1886. gadā krievu valdība sūta Helmani uz Parīzi pie Pastēra. Iepazīnies ar Helmaņa pētījumiem, Pastērs atsaucas par tiem ļoti atzinīgi. Abu zinātnieku starpā nodibinās cieša draudzība. Helmanis strādā ļoti intensīvi, rūpīgi pārbaudīdams faktus. Tā savu darbu: „Studijas par truša plosīgo un paralītisko trakuma veidu” viņš iespiež Pastēra institūta Annālēs tikai pēc 2500 ar trakuma sērgu potētu dzīvnieku izmeklēšanas. Šai darbā Helmanis secina, ka abi trakuma veidi ir divas dažādas trakuma sērgas formas, ko tirā veidā var pārraidīt no dzīvnieka uz dzīvnieku. Vēl ievērojamāks ir 1889. gadā publicētais darbs par „Trakuma sērgas virusa darbību, kas ievadīta zemādas cellulāros vai citos audos”, kuŗā viņš pierāda, ka Pastēra virus fixe, ievadīts audos ar maz nervu

atzarojumiem, imūnizē, bet, ievadīts ar nerviem bagātos audos, rada trakumu. Šie Helmaņa pētījumi ir pamats mūsdienu potēšanas metodei pret trakumu. Helmanis arī pirmais sāka Krievijā traku dzīvnieku sākstu cilvēku ārstēšanu pēc Pastēra metodes, nodibinādams pirmo Pastēra staciju pasaulē. Ap šo pašu laiku Helmanis kopā ar Bertušu sāka pētīt t. s. jaunus ienāšus. Šais bīstamajos pētījumos Helmaņa biedrs Bertušs inficējas un nomirst. Bertuša vietā stājas otrs Helmaņa draugs un studiju biedrs Oto Kalniņš. 1891. gadā Kalniņš ar Helmani atklāj, ka, ekstrahējot jauno ienāšu (malleus) kultūras, iegūstams t. s. mal-leīns, kas tagad, līdzīgi tuberkulīnam, ir vispār lietots līdzeklis.

Helmaņa ierosināts un dibināts ir Pēterpils eksperimentālās medicīnas institūts. Izstājies no armijas, Helmanis nododas vienīgi zinātniskam darbam jaundibinātajā institūtā. Bet intensīvais darbs sagrauz zinātnieka veselību, un viņš spiests aizbraukt uz ārzemēm veseloties.

Sāpīgs trieciens jau tā slimajam Helmanim bija viņa tuvākā drauga Oto Kalniņa nāve, kas, līdzīgi Bertušam, inficējās ar jaunajiem ienāšiem. Atgriezies no ārzemēm Pēterpilī, slimais un sagrauztais zinātnieks 1892. gada 10. martā nomira 44 gadu vecumā. Viņa pišji apbedīti dzimtajā zemē Kalnamuižas kapsētā. Ls.

LAIMA — MŪŽA LICĒJĪŅA

Dieviņā mani deva,
Māte audzināja;
Laima mani novēlēja
Lielu kaŗavīru.

D. 31950

Mūsu tautas dziesmu kuplajā dārzā izcila vieta ierādīta Laimai. Dainas, kā arī citas tautas tradīcijas liecina, ka Laimas jēdziens cēlies no Dieva, kas reliģiskā dzējā antropomorfizējas gluži tāpat kā Dieva ideja. Kuplā tautas dziesmu pulkā Dievs un Laima turas kopā un abi dara vienus un tos pašus darbus, ko apstiprina pazīstamais latviešu sakāmvārds — kur Dievs, tur Laima. Dievs un Laima tāpat saistās kopā kā plaši lietoti juridiskie termini — likums un lēmums. Dievs ir likuma devējs Laima tā izpildītāja — lēmēja.

Tautas dziesmās par Laimu apskatīts viss tas, kas saistās ar cilvēku likteni un mūžu. Bet sievietē, kā galvenais mūža faktors, atrodas pašā centrā. No viņas iesākas cilvēka mūžs, viņa ir māte — bērnu audzinātāja. Lai bērnam būtu labs mūžs, mātei jācēnšas ar Laimu uzturēt labas attiecības. Tāpēc tautas dziesmās bieži tiek pieminēta Laima kā sievietes gādniece un mūža licēja.

Laimai līdzīgas sievietes dievības ir arī citās āriešu reliģijās: ģermāņiem Frija, romiešiem Vesta, grieķiem Hēra un indusiem Lakšmi. Ģermāņu Frija stingri raugās uz tīrību un čaklumu, bet romiešu Vesta ļoti stingri uz tīklību un tikumību. Dažas no minētajām dievietēm dēvē arī par skaistuma gādniecēm. Latviešu tautu meita izlūdzas no Laimas skaistu augumu, daiļu valodu un tikumu, bet māte saviem bērniem — labu mūžu. Ar lūgšanu vien nepietika. Laima vēl prasīja ievērot kārtību un tīrību. Kad Laimu gaidīja atnākam, tad uzposa visas malas: slaucīja istabu, novietoja visu labākā kārtībā, notīrīja visus celiņus un izkaisīja tos ar skujām vai puķēm. Laima nāk pie grūtniecēm gaidību laikā, palīdz dzemdētājām, lemj bērnam mūžu, sarga un glabā uzaugot, aizstāv atraitnes un bāriņus, cieši raugās uz meitu tīklību, pabalsta krietnību un soda tās, kas netur godu; vada visādus darbus un dod darbiem veiksmi, palīdz meitai pūru pielocīt, nolemj mūža draugu, iaved jaunā laulības dzīvē, piedalās godos un palīdz dzīvē līdz mūža galam. Laima ir likteņa dievība, kas atļauj arī pašam cilvēkam līdzdarboties un rūpēties par vispārēju labklājību.

Kā Laima izaugusi no atsevišķas Dieva darbības funkcijas, tāpat Laimas raksturīgās darbības funkcijas izveidojušas Dēklu un Kārtu. Tautas dziesmās tās turas tik cieši pie Laimas, ka visas trīs dēvē par trim Laimiņām. Viņas kopīgi piedalās mūža likšanā un gādā par noliktā mūža piepildījumu. Arī citām āriešu tautām bijušas trīs likteņa dievības: ģermāņiem trīs Nornas, romiešiem trīs Parces, grieķiem trīs Moires.

Kaut gan mēs uzlūkojam Laimu par daiļu dzejas tēlu, tomēr dažiem šķiet, ja ļaudis kādam iedomātam tēlam ticot un bieži par to domājot, tad tas ar laiku iegūstot reālu veidu. Doma veidojoties un ar laiku topot par aktīvu spēku. Veci ļaudis saka, ka Dievs un Laima vairs nestaigājot pa zemes virsu, kā tas senāk bijis, tāpēc ka cilvēki tam neticot.

Lai būtu kā būdams, bet labai domai, vai tā iemiesota gleznās vai dzejas tēlos, ir to mēr mūžīga vērtība. Dieva likums un Laimas lēmums mūsu tautas dzējā uzplaucis un izveidojies jaukos tēlos, kas vadījuši mūsu senčus uz labu.

Girls Austrums.

Bezdievju kustība

PASAULES KULTŪRAS GRĀVĒJI

Boļševiki savā pastāvēšanas laikā nodarbojās ar kultūras graušānu. Viņi sistematiski ārdīja visas civilizētās un kultūrālās dzīves pamatus, kā reliģiju, morāli, skolu un ģimeni. To vietā viņi nespēja nekā dot un no jauna radīt. Viņu dēvēta „kultūra”, ar ko viņi lepojās, nebija nekas cits, kā Marksa, Ļeņina, Staļina mācība. Tā bija inde, ko viņi potēja krievu tautā. Viņi gribeja nonāvēt tautas dvēseli un līdz ar to iznīcināt pašu tautu. Lūk, boļševiku resp. visu žīdu mērķis. Ko boļševiki darīja, to visu viņi darīja pēc priekšā rakstīta plāna. Protī, komunistu programmā ietilpst prasība, ka reliģija un morāles patiesība atmetama. Ļeņins savā laikā paskaidroja, ka materialistiskais pasaules uzskats, uz ko dibinās marksisms, nepielaiž nekā garīga. Antireliģiskā kustība, ko Padomju Krievijā ievadīja 1922. gadā, pievērsās tautas masām. Tur meklēja auglīgu zemi. Iznāca vairāki bezdievju laikraksti, kā arī ateistiskā literatūra. Izdeva likumus, kas laupīja garīdzniekiem pilsoņu tiesības. Aplika baznīcas ar milzīgiem nodokļiem, tā ka daudzas no tām nevarēja uzturēt un tādēļ tās nācās slēgt. Vēlāk tās vai nu nojauca vai izlietoja citām vajadzībām, ierīkojot muzejus, kino teātri vai kādu noliktavu. Lai atturētu tautas masas no baznīcas apmeklēšanas, likvidēja svētdienu un svētkus, ievēdot jaunu kalendāru, kas vairāk atbilda žīdu interesēm. Garīdzniekus pastāvīgi vajāja. Neskaitāmi daudzus no viņiem izsūtīja, apcietināja un noslep-kavoja.

Propagandu, kas izvērtās plašumā, at-tūstīja ar visiem iespējamām līdzekļiem.

Boļševiki vispirms izrāva audzināša-nu no vecāku rokām. Patiesību sakot, viņi kroploja bērna dvēseli. Izglītības komisārs žīds Finkelšteins (Lunačarskis) ievēda skolā politisku vadītāju un no-teica antireliģisku bezdievju programmu. Pēdējā paredzēta iztīrīšanai, piemēram, sekojoši jautājumi: nav jāsvētī baznīcas svētki, lūgšana ir muļķība, reliģijas stāvok-lis pret bagātiem un nabagiem, kā buržuji izmanto reliģiju u. t. t. Iztīrējāmajai vīelai pievienojami joki, asprātības un satīriski zīmējumi.

Attīstot pašdarbību antireliģiskā virzienā, nodibinājās bezdievju un pionieru pulciņi. 1931. gadā viņu skaits sniedzās līdz 6 milj. Visi šie jaunieši nodarbojās ar propagandu pret Dievu, reliģiju, baznīcu un garīdznie-kiem. Jāaizrāda, ka arī bērnu dārzos un mājās bezdievju agitatori ielauzās ar sa-viem nāvējošiem ieročiem. Tur viņi mā-cīja bērnus zīmēt resnus buržujus, kulakus un mācītājus, kā arī uzveda rotālas par baz-nīcu un citiem svētumiem. Bez tam viņi iemācīja bērnus sacīt šādus vārdus: Dieva nav, tik buržuji izdomājuši Dievu, lai cil-vēkus baidītu.

1930. gadā parādījās bezdievju izdevnie-cībā grāmata ar virsrakstu: Antireliģiskā audzināšana ģimenē. Tanī uzsvērts, ka re-liģijas iespāids visvairāk vērojams agrā bērnībā, tādēļ mātei — komunistei, cik vien

Karikatūra rāda ģeķīgu boļševiku lielīša-nos — šaut uz svētbildēm un krustiem.

agri iespējams, jāsāk ar antireliģisku audzi-nāšanu, t. i. tas viņai jādara ar piemēriem un ar visādu illūstrāciju palīdzību. Viens piemērs no šīs grāmatas: „Vecāmāte lūdz Dievu. Bērns jautā: Kādēļ tu Die-vu lūdz? Vecāmāte atbild: Lai Dievs dotu veselību un labklājību. Bērns turpina: Vai Dievs to var dot? Vecāmāte: Jā. Viņš to var un viņš var visu. Bērns aizskrien pie mātes un prasa: Vai tas viss tiesa, ko ve-cāmāte saka? Māte: Bērns, izmēģini pats. Lūdz Dievu, lai viņš tev dod ēst, bet es aiz-iešu un tev neko negatavošu. Bērns pa-smejas...” Līdzīgus bezgumīgus rakstus ie-vesto avīze „Bezdievis” katrā numurā. Ve-dot cīņu ar dievticību, antireliģiskā pro-paganda ievēro Marksa, Engelsa, Ļeņina un Staļina norādījumus. 1929. gadā noorganizē-jās „Bezdievju cīnītāju savienība”, kas par savu galveno mērķi uzskata visu baznīcu iz-nīcināšanu, aicinot strādniekus un zemniekus iestāties cīnītāju rindās. Programmā pasvīt-rots, ka dievticība kā sociālisma un kultūras kavēklis jāiznīcē ar visām saknēm. Uzsau-kumā no 1939. g. 5. novembra starp citu sacīts: „Lai visu reliģiju dievkalpi zina, ka neviens Dievs, neviena žēlastība un ne- viens svētais, neviena savvērestība, nevie-na lūgšana neglābs buržuju pasauli.”

Bezdievību arī izplatīja, sarīkojot karne-vālus, kas savienoti ar kampaņu pret Ziemassvētkiem un Lieldienām. Kas tos redzējis, stāsta, ka inscenējumi bijuši se-višķi brutāli. Procesijās, kuŗās gāja līdzī jaunieši, pusaudži un pieauguši laudis, iz-ķēmoja priesterus un nesa plakātus ar zai-mu pilniem virsrakstiem, dziedot bezdievju dziesmas.

1929. gadā Pēterburgā atvēra teātri ar nosaukumu „Ateists”, kur uzveda antireli-ģiskas lugas. Populāri bijuši mākslas un mūzikas vakari, kuŗos notika agitācija pret ticību un tikumību. Pēc tam sekoja anti-reliģiskas dzejas un mūzika. Boļševiki ķē-rās arī pie filmu reproducēšanas. Tās ar ateistisku saturu sagatavotas bērniem, zem-niekiem un strādniekiem.

Plaša antireliģiskā propaganda sastopama padomjarmiešu starpā. Jaunkareivji pa lie-lākai daļai ierodas no kolchozjiem un cie-miem vēl diezgan reliģiski noskaņoti. „Bez-dievis” bieži sūdzas par dzīvi kolchozos, kur „popiem” vēl ir iespāids un tādēļ tur svētī reliģiskus svētkus.

Lai postītu ģimenes dzīvi, bezdievju pro-paganda izlaiž sievietēm uzsaukumu atstāt mājas. Kā viņu ideālu nostāda kopgaldū, kopīgu mazgātavu un bērnu patversmi. Uz-turēt ģimenes dzīvi un mājas nozīmē tum-

Lūk, cik naivi un bezgarīgi demonstrē pret-statu starp ti-cību un techni-ku, lai vientie-sīgie laudis re-dzētu garu, kas bēg no mašīnām.

sību un atgriešanos pie buržuju iekārtas. Jāpiezīmē, ka, neraugoties uz milzīgo aģi-tāciju un labi noorganizētu propagandu, bezdievju kustība gan lielā mērā satricinā-jusi ticību krievu tautā, tomēr nav spējusi to galīgi iznīdēt. No atbrīvotiem apgaba-liem pienāk ziņas par reliģiskās dzīves at-modu.

Mūsu zemē boļševiki gada laikā nav va-rējuši izvest plašu bezdievju kampaņu. Latvju tautas nacionālā un reliģiskā apzi-ņa kā mūris pretojās visiem komunistu spāidiem. Dīemzēl netrūka skolotāju un ierēdņu starpā ļaužu, kas pārdevās žīdiem un marksistiem, lai uzsāktu cīņu pret to, kas tautai svēts. Tā dažās skolās un iestā-dēs sāka darboties bezdievju šūniņas. Jau-natni, kas apmeklēja baznīcu, vajāja. Če-kas aģenti sekoja tiem, kas pulcējās garī-gās sapulcēs un tos fotografēja. Pirmo an-tireliģisko skati atklāja 1940. gada septem-brī Rīgā, pēc tam arī citās pilsētās. Kā mo-tīvu tai uzdeva cīņu pret kapitālistu atlie-kām. Līdztekus tai parādījās antireliģiskā literatūra. Ierēdņiem un skolotājiem, kas piedalījās politiskos kursos, bija jādzird vi-sāda veida zaimi un nievas. Pret mācītā-jiem dažreiz izturējās ar izaicinājumiem un apvainojumiem. Dažiem no viņiem nācās ie-pazīties ar čeku. Baznīcas pagaidām atstāja mierā, bet dažas baptistu sapulču vietas ko-munisti nacionalizēja savām vajadzībām. Par Ludzas ceļamo ev.-lut. baznīcu rakstīja, ka tā paredzēta kino un teātrim. Nav noklusē-jams fakts, ka aiz bezdievju organizācijas un tās propagandas slēpās žīdi, kuŗu inte-rees ir sagrāt ikkatras tautas dievticību, morāli un kultūru.

Pēdīgi jāsaka, ka viss tas, ko boļševiki pie mums sasniedza ar savu antireliģisko propagandu, bija tikai sākums. Paldies Die-vam, ka viņi tālāk netika. Jau tā vienā gadā jūtami skarta tautas morāliskā un tie-siskā apziņa. Ja vēl ilgāk viņi būtu še val-dījuši, visa mūsu kultūras dzīve būtu iz-postīta. No šīm sekām mūs glāba vēl pašā pēdējā brīdī Vācijas armija un tās Vadonis.

Dr. V. Sanders.

Paavo Nurmi apmāca nākamās tēvijas sargus, kā pareizi jāpietas ar šauteni un kā tā jākopj. Somu jaunieši ar lielu uzmanību seko visiem nopelniem bagātākā sportista aizrādījumiem.

Jaunatnes apmācības notiek brīvā dabā. Arī teorētiskās apmācības risinās galvenā kārtā brīvā dabā, tā vēl jo vairāk stiprinot jauniešos dzimtenes mīlestību un tēvzemes cieņu. Ar instrukcijām savus audzēkņus diženais somu sportists iepazīstina praktisko nodarbu starpbrīžos.

NURMI — VARONĪGAS JAUNATNES AUDZINĀTĀJS

Ne jau slava dara vīru lielu, bet gan veids, kā viņš pilda savus ikdienišķos pienākumus.

Paavo Nurmi.

Somu tauta gadiem ilgi rūdijusies neatlaidīgās eksistences cīņās ar nelabvēlīgo dabu un arī kauju laukos. Šais cīņās kalpinājās vienlīdzīgi kā fiziskās, tā arī augstvērtīgās garīgās īpašības, kas devušas iespēju somiem ierindoties cienīgā vietā augstas kultūras tautu saimē. Soms ir tipisks cīnītājs visos apstākļos, pieradis paša spēkiem lauzt sev dzīves ceļu visās dzīves nozarēs.

Sevišķi pilgti soma kā cīnītāja tips izpaužas sportā, kur šie tēraudcietie granītzemes dēli guvuši sevišķi izcilus panākumus. Vislielākos panākumus somu sportisti guvuši cīņu sportu veidos, kas prasa lielu gribas spēku, neizsīkstošu enerģiju un lielas izturības rezerves. Somu cīkstoņi, šāvēji, slēpotāji, vingrotāji un vieglatlēti vairākās disciplīnās neskaitāmas reizes izcīnījuši Somijas krāsām uzvaras laurus ir daudzajās valsts starptautiskajās sacīkstēs, ir olimpiādēs. Somu gaŗgabalinieki ar saviem abiem ievērojamākiem skrējējiem Hannesu Kolehmainenu un Paavo Nurmi priekšgalā jau kopš gadiem izcīnījuši somu skrējējiem pasaules labāko sportistu slavu. Kā viens, tā otrs no viņiem to panākuši gadiem ilgus, neatlaidīgos treniņos, rūdoties vispirms cīņās ar sevi pašu, pašdisciplīnas ceļā pārvarot visas rakstura vājības un tad tikai rūdoties tālākām cīņām ar pretinieku.

Somu tautas fiziskās dotības līdz ar apbrīnojamo neatlaidību spraušā mērķa sasniegšanai veicinājušas somu diženos sasniegumus. Šo neatlaidību, kuŗai pamatā garīga enerģija, somi paši apzīmē par „sissu”. Šī kāpinātā enerģija — savā ziņā enerģijas augstākā pakāpe — dod spēkus sportistiem izturēt sacīkstēs un karavīriem kaujas laukos pastāvēt, kad karstums vai aukstums draud ar pagurumu. Somu sportists un somu karavīrs bieži vien cīnās zobus sakodis, bet nepadodas. Tādā cīņās garā aug visa somu jaunatne, kuŗai ceļu paraugu nav trūkums. To tai ik uz soļa rāda vecākās paaudzes vīri, kas ceļu uz panākumiem lauzuši pašu spēkiem, kā prasdami, daudz grūtākos apstākļos.

Ģaŗo distanču skrējējs Paavo Nurmi ir redzamākais, bet ne vienīgais, no tiem so-

mu sportistiem, kas somu krāsām sagādājuši pasaules slavu. Nurmi ar savu piemēru aizrāvis daudz sekotāju no jaunatnes vidus, kas, balstoties uz viņa treniņa metodēm, daudz ātrāk izvirzījušies redzamā vietā un beidzot pārspējuši savu skolotāju.

Par savu sporta gaitu sākumu Paavo Nurmi stāsta: „Jau bērnības gados gribēju kļūt par sportistu un atlētu. Kopš 8. dzīves gada mans sapnis bija kļūt par lielu skrējēju. Šī doma nobrieda manā bērniskajā prātā lasot toreiz vienīgo sporta laikrakstu. Citi puikas manā vecumā un es ar aizrautību lasījām par toreizējiem slavenajiem sportistiem skrejceļiņā. Es jau toreiz viegli spēju uzvarēt savus mazos pretiniekus un saskatīju sevi līdzvērtīgu tiem slavenajiem vīriem, par kuŗiem biju lasījis. Kopš tā laika mana vienīgā doma bija palikt labā formā. Sākot ar 12. dzīves gadu man nācās jau meklēt darbu, lai arī no savas puses sagādātu attiecīgo devu ģimenes uzturam. Es pelnīju 20 somu marķu mēnesī, no kuŗām savām vajadzībām varēju paturēt 2 markas. Es tomēr neizšķiedu šo mazumiņu kā citi puikas, bet rēgulāri krāju — nākotnei. Tam bija svarīga nozīme mana rakstura veidošanā, jo nekas cits tā neveicina pašdisciplīnu kā krā-

Paavo Nurmi savu audzēkņu vidū jauno dzimtenes sargu nometnē.

šana. Toreiz es vēl nesapņoju par rekordiem, jo 1500 m spēju veikt tikai 4 min. 30 sek. un 5000 m — 16 minūtēs.

Mani draugi un ģimenes locekļi, kas bija likuši lielas cerības uz mani, bija jau samierinājušies ar domām, ka es jau nu gan laikam nekāds ievērojams sportists nebūšu. Toties jo liels bija visu pārsteigums, kad lūzums iestājās 1920. gada pavasarī, kad man bija jau 23 gadi un es sāku gatavoties uz Amsterdamas olimpiādi, kur uzvarēju 10.000 m un ieguvu sudraba medaļu 5.000 m skrējienā. Esmu pārliecināts, ka tieši šiem apstākļiem, t. i. ļoti gausai savas formas attīstībai, varu pateikties, ka spēju uzglabāt savu vēlāko augsto formu. Ja es toreiz, zēns būdams, būtu varējis tāpat trenēties kā tagadējie jaunieši, es droši vien nebūtu saglabājis savas augstās formas spējas vēl 10 gadu ilgi. Tagad katrs bērns zina par treniņu vairāk nekā es toreiz, pieaudzis vīrs būdams. Diemžēl tagad pārāk āgri speciālūzējas un formu sasniedz priekšlaikus.

Laikā no 1919. līdz 1924. gadam es vispusīgi trenējos. Tas nepieciešams ikvienam skrējējam, pretējā gadījumā drīz vien apņiks treniņi, ja panākumu nebūs. Jānosprauz kāds noteikts mērķis, citādi nekad nevar tikt uz priekšu.

Ne bez iemesla apgalvoju, ka man skriešana nozīmē visu, un man jāatzīstas, ka bieži vien es savu sporta dzīvi esmu pieļākojis sporta sarīkojumiem un nevis otrādi. Sports atturējis mani no daudzām dzīves priekiem, bet arī pasargājis no daudziem ļaunumiem, kas parasti saistās ar lētiem priekiem.”

Nurmi, kā zināms, ir absolūts atturībasnieks, ne viņš lieto alkoholiskus dzērienus, ne pīpē. Viņš savu augsto sporta sasniegumu, sava priekšzīmīgā dzīves veida un lielo nopelni dēļ Somijas labā izpelnījies godu, kādu tikai nedaudzī nopelniem bagāti vīri piedzīvo pēc nāves: Helsinkos viņam uzcelts piemineklis, viņa ģimetni var redzēt pie sienas nevien katras sporta organizācijas telpās, bet arī katrā skolā.

Kaŗā pret boļševikiem 1939. g. Nurmi veica savu pienākumu kā karavīrs līdz ar pārējiem somu sportistiem. Šai somu tautas brīvības kaŗā pret boļševikiem viņam uzticēts goda pilnais pienākums — sagatavot somu plašākās organizācijas — dzimtenes sargu jauniešus — militārām gaitām. Nurmi, kas savās sportista dzīves gaitās bijis līdz askēzei stingrs pret sevi, ir jauniešiem vislabākais paraugs savu spēju izveidošanai dzimtenes aizsardzības labā.

E. Tūbelis.

AMATNIECĪBA ATDZIMST

Latviešu meistaritājs locēkļu atzveida arī simtiem tālāko amatniecības darbinieku.

Latviešu amatnieku tradīcijas ir senas un dziļas; tās saglabājušās cauri gadsimtiem pat visnelabvēlīgākajos apstākļos. Kad pagājušā gadsimta vidū Krievijas valdība izdeva likumu par amatniecības brīvību, atļaujot ar amatu nodarboties katram, neatkarīgi no viņa prasmes, amatniecība būtu apstākus nemākulībā. Tikai pašu amatnieku organizācijas: Rīgas amatu meistarību brālība „Sv. Jāņa gilde”, dažas provinces pilsētu gildes, Latvijas rūpnieku un amatnieku savienība u. c. rūpīgi sekoja mācekļu un zeļļu apmācībām un savu biedru amata prasmei. Sava stāvokļa aizsardzībai un uzlabošanai amatnieki, izmantojot vācu amatnieku pieredzi, sāka dibināt kooperatīvus.

Piemēra dēļ jāmin „Asociācija”, kas dibināta kopš 80 gadiem un darbojas vēl tagad. 1938. g. izdeva amatniecības aizsardzības likumu pēc Lielvācijas parauga, ar amatniecību atļaujot nodarboties tikai amata lietpratējiem. Līdz bolševiku iebrukumam Latvijā bija izsniegti jau apm. 4000 amata meistarību diplomu un 17.000 amatnieku kartes. Latvijas amatnieku darba prasme un sasniegumi spilgti izpaudās 1937. g. Rīgā sarīkotajā daiļamatniecības izstādē un sevišķi 1938. g. starptautiskajā amatniecības izstādē Berlīnē. Šeit Latvijas amatnieki 28 lielāku vaišu vidū saviem darbiem ieguva 20 godalgu. Tad nāca bolševiku posta gads.

Patstāvīgiem amatniekiem nebija vietas bolševiku verdzināšanas sistēmā un tos vajadzēja iznīcināt. Jau pirmajos nacionālās organizācijas papēmienu atsavināja apm. 1700 lielāko un labāk nostādīto amatniecības uzņēmumu, iekļaujot tos rūpkombinātos, trestos un pilsētu pārvaldēs. Patstāvīgos amatniekus aplika ar lieliem nodokļiem, neiz-

Daudzās amatniecības nozarēs trūkst lietpratēju darbinieku. Amatniecības daļas sarīkotajos kursos virsu taisītāja meistarā Ričarda Egles vadībā virsu taisītāju amatam sagatavojas apm. 100 personu.

sniedza ierīcības, palīgmateriālus u. t. t., mudinot iestāties arteļos. Spaidu kārtā arteļu sistēmā iekļāva 1500—2000 amatniecības uzņēmumu ar pāri par 8000 nodarbināto. Daudzi patstāvīgie amatnieki darbu sašaurināja un palika par vieniniekiem. Bolševiku varmācības gadam beidzoties, no 45.000 amatniecības uzņēmumiem ar 82.000 nodarbinātiem bija palikuši vairs tikai 30.000 uzņēmumu ar nepilniem 45.000 nodarbināto. Gada laikā bija iznīcināti 15.000 amatniecības uzņēmumu ar 37.000 nodarbinātiem. Tās bija spēcīgākās amatnieku vienības, kas ar meistarību un 2—4 palīgiem bija izkļuvušas uz sekmīgas attīstības ceļu. Bēdīgu ainu bolševiku gada beigās rādīja arteļi, jo to vadītāji bija galvenokārt žīdi. Daudzās arteļu darbnīcās iekārta bija nolaišta, preču krājumi sabojāti un izlaupīti. Aizbēgot arteļu vadītāji bija izlaupījuši ne tikai uzņēmumu kases, bet aizveduši arī vērtīgākās mantas, automašīnas, zirgus, pajūgus, rakstāmmašīnas. Neaizpildāmus robež amatnieku saimē cirta pēdējs necilvēcīgā rīcība pret latviešu amatu 13.—14. jūnijā nektī. Kopā ar daudziem tikstošiem

Per atbrīvošanas no bolševiku jūga pagājuši tikai 8 mēneši, bet amatniecība, kas šķita jau pilnīgi sagruvāta, atkal strauji atgūst savu spēku un nozīmi. Par spīti kara laika grūtībām amatnieki centīgi strādā, veicot lielus pasūtījumus. Pagājušajos mēnešos darbs nepārtraukti ritējis, likvidējot bolševiku ievestās nevērtības, beztiesību un bezatbildību, lai atkal celtu godā darba prasmi, tiesības un pavērtu ceļu amatnieku radošai pašierosmei. Darbību pilnīgi atjaunojušas visas amatnieku biedrības, kas kārtu savu rajona amatnieku vajadzības. Spaidu kārtā apvienoto arteļu likvidācija tuvojas noslēgumam. Daļa arteļu izbeidza darbu jau tūlīt pēc bolševiku izdzīšanas, jo amatnieki izstājās no arteļiem. Agrākie amatnieku kooperatīvi, kas arī bija pārveidoti arteļos, tagad atgūst kopdarbības sabiedrību formu, apgādā amatniekus ar izejvielām un izvērtē viņu ražojumus. Šādā veidā darbību atjaunojušas: metallamatnieku koptārdošanas sabiedrība „Kalvis”, adītāju koptārdošanas sabiedrība, ādu izstrādātāju koptārdošanas sabiedrība „Spars” u. c. Kooperatīvi slēdz līgumus par lielākiem pasūtījumiem un sadala tos starp savas nozares amatniekiem. Šī iemesla dēļ daudzi arteļi pārveidojas uz kooperatīviem pamatiem un apvienojas lielākās grupās. Tā agrākās galdnieku sabiedrības izveidojušas sabiedrību apvienību; tekstilnozarē nodibināta drēbnieku un veļas šuvēju kooperatīvu apvienība. Pārējo arteļu likvidāciju pabeigs līdz ar amatniecības uzņēmumu privatizāciju. Nacionālizēto amatniecības uzņēmumu privatizācija rit pilnā gaitā. Rīgā savus uzņēmumus fiduciārā pārvaldīšanā atguvuši jau vairāki desmiti amatnieku. Ar atjaunotu darba prieku viņi kārtu un pārveido savas pusizpostītās darbnīcas zīdēt, ka arī galīgais lēmums par pilnīgām pašuma tiesībām drīz sekos.

Jauna rosme sākusies arī amatnieku izglītības jautā. Zinot, ka turpmāk ar amatu varēs nodarboties tikai krietns savas zināšanas. Notikušajās meistarību un zeļļu pārbaudēs diplomu tiesības ieguvuši jau apm. 250 amatnieku, bet vairākkārt lielāks amatnieku skaits vēl pieteicies pārbaudēm. Dažām svarīgām nozarēm kursos steidzami sagatavo jaunus amatniekus (virsu taisītājus, metinātājus u. c.). Ļoti svarīgi drīzumā nokārtot mācekļu sagatavošanu, lai atjaunotu un papildinātu veco amatnieku saimi. Pie mums paredzēts 70 dažādu amatu, un katrā no tiem jaunatnei atveras plašs darba lauks.

Amatniecība ir mūsu zemes pirmā saimnieciskā nozare, kas ar ģenerālkomisāra 12. februāra rīkojumu iekļauta Latvijas ģenerālgabalā Saimniecības apvienībā. No atsevišķu ģenerālgabalu Saimniecības apvienībām, kā zināms, sastādīšies Austrumu apgabala tirdzniecības, rūpniecības un amatniecības pašpārvalde — Saimniecības kamera. Latviju amatniecībai piešķirta gods ar savām organizācijām un pašierosmi sekmēt mūsu saimniecības jaunuzbūvi un tālāko attīstību. Vērojot amatnieku saimes pieaugošo rosmi un darba sparu, nav šaubu, ka panākumi būs teicami.

I. Mauriņš.

Atslēdznieka amata meistaris un mākslas kalējs Mārtiņš Ozols atgūtā darbnīcā ar jaunu darba prieku veido gaumīgas kalumus namu izdaiļošanai.

Galdnieka amata meistaris Augusts Liepiņš saka: „Galdnieka amata strādāju jau 42 gadus, bet tādus darba apstākļus kā bolševiku laikā vairs negribu piedzīvot.” Atgūtā uzņēmumā viņš tagad veic lielus pasūtījumus.

Radiofona programma

SVĒTDIEN, 15. MARTĀ

VAROŅU PIEMIŅAS DIENA.

- 5.00 Raidījums vācu karavīriem.
6.15 Hamburgas ostas koncerts.
6.45 Ziņas latviešu valodā.
7.00 Ziņas vācu valodā.
7.10 Koncerta turpinājums.
8.00 Ērģeļu mūzika Atskanos A. Kalniņš. (Pārraidījums no Archibiskapa katedrāles.)
8.30—12.15 Raidījums vācu valodā.
8.30 Vācu jaunatne varoņu piemiņas dienā.
9.00 Vācu meistari mūzikā un literatūrā.
10.00 Ziņas vācu valodā.
10.10 Rīta svinības.
11.00 Koncerts.
12.15 Ziņas latviešu valodā.
12.30 Ziņas vācu valodā. Pēc tam vācu tautas koncerts.
14.00 Ziņas vācu valodā.
14.15 Jautrais nedēļas kalendārs.
14.30 Bērniem. Mazā varone. J. Krustiņa raidluga.
15.00 Latviešu meistari mūzikā un literatūrā. Jānis Mediņš un Kārlis Jēkabsons.)
16.00 Pēcpusdienas mūzika.
16.45 Ziņas latviešu valodā.
17.00 Ziņas vācu valodā. Pēc tam pēcpusdienas mūzikas turpinājums.
18.00 Preses apskats.
18.20 Mūzika krēslas stundā. (Radiofona koris un orķestris.)
19.00—20.00 Raidījums vācu valodā:
19.00 Ziņas no kaļalauka. Pēc tam mūzika.
19.30 Laika kavēklis.
19.45 Vācijas sporta ziņas.
20.00 Ziņas vācu valodā.
20.15 „Laika un patiesības triumfs“. Skaņu uzņēmums. G. Fr. Handel'a oratorija.
21.00 Ziņas latviešu valodā.
22.00 Ziņas vācu valodā. Pēc tam sporta ziņas.
22.20 Mūzika atpūtai.
24.00 Ziņas vācu valodā.
0.15 Noslēgums.

KATRU DARBDIENU

- 5.00 Raidījums vācu karavīriem.
6.15 Mūzika skaņu platēs.
6.30 Rīta vingrošana.
6.45 Ziņas latviešu valodā.
7.00 Ziņas vācu valodā. Pēc tam rīta koncerts.
8.00 Rīta mūzika.
9.00 Ziņas vācu valodā.
9.10—11.30 Raidījums pērcūkums.
12.15 Ziņas latviešu valodā.
12.30 Ziņas vācu valodā.
12.45 Pusdienas mūzika.
14.00 Ziņas vācu valodā.
15.00 Virspavēlniecības ziņojuma lēns atkārtojums un īsas ziņas karaspēkam pierakstīšanai.
16.45 Ziņas latviešu valodā.
17.00 Ziņas vācu valodā.
20.00 Ziņas vācu valodā.
21.00 Ziņas latviešu valodā.
22.00 Ziņas vācu valodā. Pēc tam sporta ziņas.
24.00 Ziņas vācu valodā.
0.15 Noslēgums.

PIRMDIEN, 16. MARTĀ

- 8.00 Latviešu tautas dziesmas un dejas. Dubullkvartets Tēvija.
8.30 Mūzika skaņu platēs.
11.30 Darbam un mājai (priekšlasījums, sarunas, mūzika).
14.15 Solistu koncerts.
15.30 Mūzika skaņu platēs.
15.45 Daugavas vēji. K. Baltpurviņa raidluga pēc A. Sprūdzā stāsta.
16.15 Pēcpusdienas mūzika I. (K. Eckert's ar saviem ritmiķiem.)
17.15 Pēcpusdienas mūzika II. (Fr. W. Kaiser'a kapella un Radiofona deju kapella A. Korņēliusa vadībā.)
18.00 Aktuālitātes.
18.30 Raidījums vācu karavīriem. Jautra kareivju stunda.
19.00—19.30 Raidījums vācu valodā:
19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu armija.
19.15 Ziņas no kaļalauka.
19.30 Pūtēju orķestra mūzika.
20.15 Skaņu dzirnavas. 2x45 minūtes jautram laika kavēklim vārdos un skaņās.
22.20 Kamermūzika. (C. Franka darbi.)
22.55 Viegla mūzika. (Salona trio un skaņu plates.)

OTRDIEN, 17. MARTĀ

- 11.30 Bērniem. Vilki. V. raidluga pēc J. Si stāsta (I daļa).
12.00 Mūzika bērniem.
14.15 Latviešu mūzika un dejas.
15.30 Mazā kamermūzika. Beethoven'a darbi.
16.00 Pēcpusdienas mūzika I. (Listi un karavīru deju pella.)
17.15 Pēcpusdienas mūzika (Balalaiku orķ., hu skaņu plates.)
18.00 Aktuālitātes.
18.30 Raidījums vācu karavīriem. Jautra kareivju stunda.
19.00—20.00 Raidījums vācu valodā:
19.00 Paskaidrojumi pie v. pavēlniecības ziņojuma. tam mūzika.
19.15 Ziņas no kaļalauka.
19.30 Mūzika skaņu platēs.
19.45 Preses un radiofona priekšlasījums.
20.15 Mūsu otrdienas koncert van Beethoven'a un R. Schumann'a darbi.)
21.15 Koncerta turpinājums. Viegla mūzika. (E. Franka kvintets, Radiofona kapella.)
23.30 Mūzika skaņu platēs.

KĀRLIS JĒKABSONS

Kārlis Jēkabsons piekaiņāms tai rakstnieku — mākslinieku grupai, kam daudz iracionāla dabas elementa; arī iekšējie attīstības procesi notiek dziļi zemāzīnā un pēkšņi, līdzīgi vulkāniskiem izverdumiem, izlaužas virspusē, šai gadījumā rakstnieka apzināmā pasaulē.

Šāda tipa personības ir mazāk disponētas skaidri apzinātai, loģiski pārdomātai problēmu uzstādīšanai un atrisināšanai; viņas ir mazāk apzinīgi izveidotas, ar katru jaunu attīstības posmu padziļinātas un noskaidrotas meistarības, bet vairāk dabas, un viņos skaļāk runā

pati Dieva dota iedvesme. Un šo abu — dabas un iedvesmes, K. Jēkabsona darbos ir daudz. Vispilnīgāk un mākslinieciski pilnīgāk viņa personība izsakās lirikā; šajā laukā viņš arī devis lasītājiem vērtīgākās grāmatas. Savos dziļākos pamatos K. Jēkabsons ir lauku idilles un dabas dzejnieks: dabas rasainais svaigums maigā melodiskā pantā ir viens no viņa liriskas pamatelementiem, otrs ir aizsaules mistika.

Antons Bruckner's. 4. simfonija.

Antons Bruckner's (1824.—1896.) ir viens no lielākajiem vācu simfoniekiem pēc Beethoven'a. Bruckner's vēlu piegriezās komponista darbam; komponista slavu viņš guva tikai ap savu 60. gadu, kādā dirigents Nikisch's pirmo reizi atskaņoja viņa 7. simfoniju. Viņš, pats nemaz nedomādams, pēkšņi kļuva par kaislīgu muzikālu cīņu centru Vīnē, ieskaitīts jaunvācu mūzikas, Wagner'a un Liszt'a draugu pulkos, ko tolaik nostādīja kā pretspēku Brahms'a klasiskajai mākslai.

Visās Bruckner'a deviņās simfonijās ie-

zīmīgi īpaši divi raksturvilcieni; sirsnīga dabas mīla un dziļa reliģiska izjūta. Abi šie elementi izpaužas arī viņa 4. simfonijā, ko komponists pats nosaucis par „romantisko“. Te domāta meža romantika. Komponists mežu izjūt kā brīnīgāko dievības templi, kas visai simfonijai piešķir svinīgi pacilātu pamatnoskaņu. Sevišķi simfonijas pirmā daļa aizgrābj ar savu dziļi reliģisko izjūtu. Otrai daļai (Andante) ir sēru gājiena raksturs, trešā daļa (Scherzo) pārsteidz ar medību signāliem mežragu temās, finālā dzirdami meža baismu tēli, mainīdamies ar brīnīškas apskaidrotības vietām.

Mūsu šīsmedēlas koncerti

Kamermūzika.

C. Frank's. Klavieru trio iis-mollā. Op. Nr. 1.

Atskanos prof. Vitola trio: J. Kēpītis, V. Hviests, A. Teichmans.

(Pirmdien, 22.20.)

Mūsu otrdienas koncerts.

I

L. van Beethoven'a darbi.

1) Uvertūra lugai Kēniņš Steians.

2) Klavieru koncerts. Nr. 1, C-dūrā. Op. 15 (Otrdien, 20.15.)

II

R. Schumann'a darbi.

1) Uvertūra lugai Genoveva.

2) Simfonija Nr. 4, D-mollā.

Piedalās I. Rehberg'a un Radiofona orķestra O. Rīštāvīņa vadībā.

(Otrdien, 21.15.)

Simfonisks koncerts Rīgas operā.

1) C. M. v. Weber's. Uvertūra operai „Eurianta“.

2) W. A. Mozart's. Klavieru koncerts D-mollā. (Piektdien, 19.15.)

II

1) A. Bruckner's. Simfonija Nr. 4. Es-dūrā. Fināls.

Piedalās: W. Kempff's (klaviers), un apvienotā Radiofona un Rīgas operas simfoniskais orķestris van Kempen'a vadībā.

(Piektdien, 20.15.)

TREŠDIEN, 18. MARTĀ	CETURTDIEN, 19. MARTĀ	PIEKTDIEN, 20. MARTĀ	SESTDIEN, 21. MARTĀ
11.30 Darbam un mājai (priekšlasījums, sarunas, mūzika).	11.30 Darbam un mājai (priekšlasījums, sarunas, mūzika).	8.00 Latviešu tautas dziesmas un dejas. (Dziedās vīru sekstets, skaņu plates.)	11.30 Darbam un mājai (priekšlasījums, sarunas, mūzika)
14.15 Kad jautras melodijas ar anekdotiem kopā vijas...	14.15 Vācu - italiešu apmaiņas koncerts.	8.30 Mūzika skaņu platēs.	14.15 Mīlā A. Atvara raidluga pēc K. Eliasa stāsta.
15.30 Mākslas raidspogulis.	14.45 Viegla mūzika.	11.30 Darbam un mājai (priekšlasījums, sarunas, mūzika).	15.30 Mākslas raidspogulis.
16.00 Pēcpusdienas koncerts I. No operu pasaules. (Skaņu plates un uzņēmumi magnētofonā.)	15.30 Latviešu mūzika un literatūra.	14.15 Bērnlēm. Vilki. V. Bičuļa raidluga pēc J. Širmaņa stāsta. (Nobeigums.)	16.00 Pēcpusdienas mūzika I.
17.15 Pēcpusdienas koncerts II. (Pūtēju orķestris.)	16.00 Pēcpusdienas mūzika. (A. Krisberga pūtēju kvartets, K. Eckert'a ritmiķi.)	14.45 Mūzika bērniem skaņu platēs.	17.15 Pēcpusdienas mūzika II.
18.00 Aktuālitātes.	17.15 Koncerta dejas.	15.30 Solistu koncerts.	18.00 Aktuālitātes.
18.30 Raidījums vācu kaņavīriem. Jautra kareivju stunda.	18.00 Galvu augšā. M. Ziverta drāma 3 cēlienos.	16.00 Pēcpusdienas mūzika. (Radiofona mežragu kvartets.)	18.30 Raidījums vācu kaņavīriem. Jautra kareivju stunda.
19.00—19.30 Raidījums vācu valodā:	19.00—20.00 Raidījums vācu valodā:	17.15 Pēcpusdienas mūzika skaņu platēs.	19.00—20.00 Raidījums vācu valodā:
19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu kara flote. Pēc tam mūzika.	19.00 Paskaidrojumi pie virspvēlniecības ziņojuma. Pēc tam mūzika.	18.00 Aktuālitātes.	19.00 Paskaidrojumi pie virspvēlniecības ziņojuma. Pēc tam mūzika.
19.15 Ziņas no kaļalauka.	19.15 Ziņas no kaļalauka. Pēc tam mūzika skaņu platēs.	18.30 Raidījums vācu kaņavīriem. Jautra kareivju stunda.	19.15 Ziņas no kaļalauka.
19.30 Populāra mūzika. (Kora dziesmas, skaņu plates.)	19.45 Preses un radiofona politiskais apskats.	19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu gaisa spēki.	19.30 Mūzika skaņu platēs.
20.15 Turpinājums seko... Sirdis milas sarežģījumu ceļos.	20.15 Jautri un priecīgi. (Raibs vakars.)	19.15 Simfonisks koncerts Rīgas operā.	19.45 Preses un radiofona politiskais apskats.
21.15 Melodija un ritms. (Raibs kabarets.)	22.20 Koncerts skaņu platēs. (Scarlatti, Tartini, Bocherini un Kerubini darbi.)	20.15 Koncerta turpinājums.	20.15 Pavasara sākums. Raibs vakars. (Pārraidījums no Vēņņas.)
22.20 L. van Beethoven'a sonātas.	23.00 Viegla mūzika. (Skaņu plates un uzņēmumi magnētofonā.)	21.15 Ziņas latviešu valodā.	22.20 Viegla mūzika.
22.55 Viegla mūzika. (Deju kapeļas, skaņu plates.)		21.30 Kas visiem tīk! (Skaņu plates.)	
		22.20 Viegla mūzika (A. Vintera kvintets, Radiofona deju kapeļas.)	

Lielākie raidījumi

Latviešu meistari mūzikā un literatūrā

Janis Mediņš un K. Jēkabsons.

Piedalās:

A. Miķelsons (dekl.), H. Lūse, V. Blērs un Radiofona orķestris.

Diriģents: prof. J. Mediņš.

Kormeistars: T. Kalniņš.

(Svētdien, 15.00.)

Latviešu kora dziesmas

Dziedās ACS Atpūta un dzīvotprieks koris Dzīmtene.

Diriģents: A. Prēdells.

Salaka, Norviļa un Melngaiļa dziesmas.

(Trešdien, 19.30.)

Priekšlasījumi

Mūsu armija (vācu valodā).

(Pirmdien, 19.00.)

Mūsu kara flote (vācu valodā).

(Trešdien, 19.00.)

Mūsu gaisa spēki (vācu valodā).

(Piektdien, 19.00.)

Raidlugas

Galvu augša.

M. Ziverta drāma 3 cēlienos.

Režisors: V. Feldmanis.

(Ceturtdien, 18.00.)

Carl Maria Weber's.

W. A. Mozart's. Klavierkoncerts D-mollā.

Pusi no saviem apmēram 25 klavierkoncertiem Mozart's uzrakstījis divu gadu laikā 1784.—1785. gadā). Vīnes bagātā aristokrātija Mozart'u tolaik daudz sumināja, Mozart's ļoti daudz koncertēja kā pianists, tāpēc arī šai laikā viņa darbu sarakstā dominē klavierkoncerta forma. Šim laikam pieder arī Mozart'a klavierkoncerts D-mollā, komponēts 1785. gadā.

Drīz pēc Mozart'a dzīves spožā perioda sākās viņa traģiskie pēdējie gadi, kuļos radās slavenākās operas (Figaro kāzas, Don Huans, Burvju flauta) un 3 pēdējās simfonijas un Rekvīams.

Robert's Schumann'a.

L. van Beethoven's. Uvertūra lugai „Kēniņš Stefans” un klavierkoncerts Nr. 1, C-dūrā.

Skatuves mūziku Kotzebue's lugai „Kēniņš Stefans” Beethoven's bija uzrakstījis 1811. gadā, kopā ar mūziku šī paša dzējnīkā otrai lugai „Atēnu drupas”. Peštas teātra atklāšanas gadījumam. „Kēniņa Stefana” partitūrai bija deviņi numuri, no tiem atskanota vairs tiek tikai uvertūra.

Klaviermūzikā visagrāk radās Beethoven'a pirmie ievērojamie darbi, un jau ap viņa 40. gadu, ap 7. simfonijas laiku, redzam lielāko daļu viņa klavierdarbu pabeigtu. Beethoven'a klavierkoncerts Nr. 1 C-dūrā rakstīts 1798. gadā (kad Beethoven'am bija 28 gadi) un ir viena laika darbs ar viņa slaveno Patētisko sonātu klavierēm un 1. simfoniju.

Robert's Schumann's. Simfonija Nr. 4, D-mollā, un „Genovevas” uvertūra.

Schumann'a ceturta simfonija D-mollā istenībā bija radusies kā viņa otra simfonija, komponēta un arī atskanota 1841. gadā (kad Schumann'am bija 31 gads). Desmit gadu vēlāk autors to pārinstrumentēja, un

šajā pārstrādājumā tā kļuva par ceturto. Simfonijai ir četras daļas, kas saistās viena ar otru bez pārtraukuma. Atsevišķas daļas savā starpā tuvu radniecīgas: ar kopīgām un radniecīgām leņām ievads saistīts ar lēno daļu (Romanci), tāpat fināls ar pirmo daļu. Ar savu melodisko bagātību D-molla simfonija ir viens no skaistākiem Schumann'a darbiem.

„Genoveva” bija vienīgais Schumann's operas mēģinājums. Operas pirmurvēdums notika 1850. gadā Leipcīgā, pašā komponista vadībā. Sava vājā libreta dēļ opera nespēja kā skatuves darbs noturēties, un mums par tās mūzikālajām bagātībām stāsta vienīgi lieliskā uvertūra.

C. M. von Weber's. „Eurlianta's” uvertūra.

„Eurlianta's” bija Weber'a priekšpēdējā opera, rakstīta 1823. gadā, trīs gadus priekš komponista nāves. Arī šī opera neizdevīga libreta dēļ nav guvusi ilgstošus skatuves panākumus. Tās uvertūra toties kļuvusi par vienu no pazīstamākajām operu uvertūrām koncertzālēs, un arī pašam Weber'am tā bijusi vismīļākā.

Jaunākais uz ekrāna

Irene v. Meyendorff dzied un dejo Paul'a Lincke's skaņu filmas operetē „Frau Luna“, ko drīzumā radīs „Splendid-Palace“ ekrāns.

Frau Luna „Splendid Palace“

Paul'a Lincke's populāro skaņu filmas opereti „Frau Luna“ nākamajā nedēļā redzēsīm „Splendid-Palace“. Dziesmu, kas kautrīgi mazliet mīlas lūdž, dziesmu par pili, kas mēnesnīcā sapno, dziedās Lizzi Waldmüller'e, kas jau tik ļoti patika rīdziniekiem filmā „Bel ami“. „Frau Luna“ melodijas jau reiz pirms četrdesmit gadiem apbūra klausītājus un nākamnedēļ atskanēs arī Rīgā. Par labu humoru filmā rūpējas Theo Lingens, kas vada arī filmas režiju, Paul's Kemp's un Georg's Alexander's. Vēl filmā piedalās Fita Benkhoff, Irene v. Meyendorff, Karl's Schönböck's u. c.

Ja gadās, ka drosmīgai meitenei liktenis dzīvē nav paredzējis labāku vietu, kā — būt par vietu ierādītāju mazā kino teātrī, tad neatliek nekā cits, kā pašas spēkiem mēģināt tikt uz priekšu. Un Barbarai tas izdodas! Kā viņa to panāk — redzēsīm jaunajā filmā „Mana draudzene Barbara“.

Galvenās lomās — Grethe Weiser, Paul's Hoffmann's, Elisabeth Ried u. c.

SOMIJAS BRĪVĪBAI

Līdztekus filmām ar tīri literāru saturu un nedēļas apskatiem, vācu filmrūpniecība nopietnu vērību piegriež arī kultūras filmu ražošanai. Kāda no jaunākajām kultūras filmām, ko drīzumā ceram redzēt arī Rīgā, ir veltīta ezeru un mežu zemei Somijai, kas nedaudzu gadu laikā jau otro reizi varonīgi cīnās par savu brīvību. Apbrīnojamā uzpurēšanās un ārkārtīgā enerģija, ar kādu mazā četru miljonu somu tauta cīnās pret skaitliski nesalīdzināmi pārāko pretinieku, ir dzīvs piemērs tam, ko spēj panākt tauta, kuŗas asinis kūšā īsts varoņu gars.

Somijas skarbo skaistumu, tās mežu un ezeru bagātību, somu tautas izturību un varonību rāda arī jaunā kultūras filma „Somijas brīvībai“. Tā iepazīstina mūs ne tikai ar somu zemes dabas krāšņumiem, bet rāda arī, ka Somija nav bagāta zeme un neapvelta savus iedzīvotājus izšķērdīgi ar savu auglību un zemē apslēptām dāvanām, bet prasa no katra soma sīvu darbu un tūlnainas rokas, lai nopelnītu savu dienišķo maizi. Somijas lielākā bagātība ir tās meži, un tādēļ pēc 1918. gada, kad somi atbrīvoja savu zemi no bolševiku jūga, Somijā strauji attīstījās kokrūpniecība. Somijas zemes auglība tomēr nekad nav bijusi tik liela, lai pilnīgi apmierinātu iedzīvotāju vajadzības, tādēļ pašreizējos kaŗa apstākļos somiem jo sevišķi nākas samierināties ar zināmiem ierobežojumiem pārtikas ziņā. Bet taisni tā ārkārtīgā pacietība un pašapziņa, un sevišķi somu sievietes neizmērojamā izturība visas grūtības pārvarot, ir šīs sīkstās ziemeļu tautas visvairāk apbrīnojamā īpašība. Nedrīkst aizmirst, ka Somijas pilsētu ielās un laukos neredz vairs neviena vīrieša, kas spētu nest ieroci un nebūtu frontē. Jaunā filma rāda, ka drošsirdīgos somu vīrus un jaunekļus viņu darba vietās aizstāj sievietes. Sievietes veic vissmagākos darbus, ieņem visatbildīgākos posteņus. Somu sieviešu organizācijas „Lotta“ locekles veic apbrīnošanas cienīgus varoņdarbus savā tēvzemē, kamēr viņu tēvi, vīri, brāļi un dēli cīnās frontē, lai nodrošinātu savas zemes un visas Eiropas drošību. Savā ikdienas darbā somu sievietes nepazīst vārda „neiespējami“, nezina, kas ir piekāpība grūtību priekšā.

1940. gadā Somijas krāšņajā galvaspilsētā Helsinkos vajadzēja notikt olimpiskajām spēlēm. Liktenis bija lēmis citādi. Eiropas ienaidnieki goda pilno sportisko sacensību vietā uzsāka asiņainu un nežēlīgu cīņu. Somu tauta cīnās par savu zemi, savu dēlu asinīm pērkot godu un brīvību.

I. R.

Somu ieroču spēks un vīru drosme stāv nomodā par Somijas brīvību. Aina no kultūrfilmas „Somijas brīvībai“.

Bolševikiem atņemtus kaŗa materiālus cauri somu triecienu grupām nogādā aizmugurē. Aina no kultūrfilmas „Somijas brīvībai“.

Somu kaŗavīri pielauzušies ienaidnieka bunkuram un uzbrūk tam ar liesmu metējiem. Aina no kultūrfilmas „Somijas brīvībai“.

VECMĀMIŅAS PADOMI

Vai jūs zināt, ka vienkāršākais līdzeklis, ar ko mērcei piešķir labāku garšu, ir šķip-
sniņa cukura? Nemts tik niecīgā daudzumā,
cukurs nesaldina, bet dod ļoti labu garšu.

Iso, plato svārku mode ir jauka un jauna-
vīga. Bet uzmanību! Vēl arvien kājas ir
galvenās noteicējas, vai ar šķērēm jāriko-
jas radikāli vai mēreni.

Bērns kļūst nervozs, nemierīgs un sāk pat
mocīties ar bezmiegu, ja vecāki tam veltī
pārāk lielu, gluži lieku vērību. Pastāvīgā
auklēšana, šupošana, iesmīdīšana, milinā-
šana, uzrunāšana, cilāšana un apkārtnēsā-
šana un visas citas laipnības, kādām lielie
dažkārt mēdz „aplaimot” mazos, bērnam
bieži jāsamaksā ar gurdenumu, uztraukumu
un dažādām kaitēm.

Rokas tīras, muti ciet, ausis vajā — tie
ir zelta likumi, kas bērnam iemācāmi jau
mazotnē. Netīru roku dēļ jau daža maza
brūce izvērtusies par jaunu kaiti, netīras
rokas arī palīdz pārnēsāt baciļus. Kas allaž
atpleš muti, tas dara pāri plaušām. Kas kur-
lām ausīm iet, nedzird brīdinājumus. Siku-
miem daudzkārt nopietnas sekas.

Neuzskatiet sevi par varoni, ja nenovēlat
sev īsu pēcpusdienas atpūtas brīdi. Pēc
pusdienas jāatpūšas, ja gribat būt vesela un
bez „nerviem”.

*Maigais pēcpusdienas
tērps*

Neviens krās nav tik eleganta kā melnā,
un tādēļ tā vislabāk iekļaujas pēcpusdienā,
kad nometam darba tērpu un ļaujamies no-
pelnītajam atpūtas brīdim, pavadot to pa-
tikamos ļaudīs, teātrī vai pie kafijas tases.
Modes žurnāli sevišķi izceļ melno pēcpus-
dienas tērpu, kas bagāts vilkumiem, kroko-
jumiem un volāniem.

Palīdzēsim citiem!

Kā mēs varam cits citam iet talkā?
dzird dažkārt vaicājam. Aprunājoties ar
vairākām ģimenēm, saklausījām šādus
priekšlikumus: ja gribat piedalīties lielajā
tautas palīdzības darbā, tad dodiet patvē-
rumu tiem bāreņiem, kas pērgad palikuši
bez vecākiem, dāviniet grāmatas un laikrak-
stus kaņavīriem, slimnīcām, patversmēm,
palīdzēt jaunām mātēm sagatavot zidaiņu
pūriņus.

Bez tam taču katrā ģimenē ir viena otra
manta, kas pašiem vairs nav vajadzīga. Bēr-
nu gultiņa, vannīņa, ratiņi — kam tie velti
glabājas pajumtē? Atdāviniet vai aizdodiet
šos priekšmetus tiem, kam tie nepieciešami.
Atdāvājot lietotus apģērba gabalus, neaiz-
mirstiet izmantot arī šķietami bezvērtīgo —
kungu aproces un apkaklītes, vecas kakla
saites, naudas maciņus — kāgam šīs lietas
noderēs. Un beidzot, ja jums zināma kāda
laba recepte vai kāds padoms tad netaupiet
to tikai sev, bet dodiet tālāk!

Skābi kāposti dara brīnumus

veselības un skaistuma kopšanā. Jau priekš
gadsimtiem skābi kāposti bija svarīgs
dziedniecības līdzeklis. Skābo kāpostu no-
zīmi it ļoti zināja arī Kuks, kas 1772. gadā,
dodoties pasaules apceļojumā, uz kuģa ņēma
līdzī lielas skābo kāpostu mucas. Visa pa-
saule brīnījās, ka viņa kuģa ļaudis nesirga
ar skorbutu, toreiz visiem jūrniekiem pa-
ras: o slimību. Tas bija kāpostu nopelns.

Skābējot kāpostus, rodas pienskābe, kuŗā
lieliski uzglabājas vitāmīni, kas atrodas
svaigos kāpostos. Sevišķi svarīgs C vitā-
mīns, ko ķermeņi nevar uzkrāt. Tāpēc zie-
mu ieteicams skābus kāpostus lietot svaigā
veidā. Kāpostus nekad nedrīkst mazgāt, lai
tie būtu pilnvērtīgi. Lieliski tie garšo, ja
tiem piegriež sīpolu vai lokus, vienā mal-
tītē ar ceptiem kartupeļiem vai rudzu maizi.

*Atjaunots tērps
paravaram,*

kad arī mēs pašas sāksim atjaunoties, viegli
iegūstams, ja vien skapī salūkosim divus
vecus tērpus vai vienu tērpu un mazu drē-
bes pielikumu. Ļoti eleganti izskatās rū-
toti svārki un vienkrāsaina jaka, kuŗai ie-
strādāta rūtotā auduma plecu daļa. Tikpat
labi salikums var būt arī otrāds. Pēc šī
parauga var ļoti kombinēt arī dažādu krāsu
audumus.

Salāps ar matiem

Tiešām, vīriešu svārkus, kas kādā
vietā mazliet ieplēsti, var salāpīt ļoti
viegli un gandrīz neredzami, ja šim
nolūkam ziedo dažus matus. Šie da-
bīgie diegi būs izturīgi, bet smalkais
lāpījums turklāt būs gandrīz nere-
dzams.

PAPĪRS — LABS SILTUMA GLABĀTĀJS

Taupot kurināmo, dažkārt jūt no grīdas
nākam nepatīkamu aukstumu, pret ko nepa-
sarga pat grīdsegas. Toties jo ļoti noder
vecas avīzes, ko vairākām kārtām paklāj
zem grīdsegas. Istaba tūdaļ būs ievērojami
siltāka. Šādi rīkoties vajadzētu sevišķi tais
mājās, kur ir mazi bērni, kas mēdz rotaļā-
ties uz grīdas.

Lielmeistars Vilhelms Purvītis

Akadēmiķis prof. Vilhelms Purvītis

Šī gada 3. martā akadēmiķis prof. Vilhelms Purvītis, lielmeistars, kā vārds pazīstams tālu pāri dzimtenes ārēm, atskatījās uz savu 70. dzimšanas dienu.

Mūsu ievērojamākam ainavu gleznotājam šūpulis kārts Vidzemē — Zaubes pagasta Jaužu mājās. Tur gūti bērniņas saulainie iespaidi un izjūtas. Jau pusaudža vecumā P. nokļūst Vitebskas gubernā, kur tēvs uzņēmis dzirnavas. Apmeklēdams Drisas apriņķa

Prof. V. Purvītis: Pēdējie stari

skolu, zēns uzrāda teicamas zīmētāja spējas un jau sapņo par nākamajām gleznotāja gaitām. Tak skarbā dzīves īstenība ir citāda. Viņam jānāk palīgā tēvam, jāiet dzirnavās mācekļa gaitās. Purviša tēvs savu uzņēmumu grib pārkārtot, ierīkot modernāk. Pēc kāda laika jaunieši sastopam tēva uzdevumā Smiltēnē, kur Danča tēva vadībā viņš iepazīstas ar jaunlaicīgāku dzirnavu ierīci un vilnas kārstuvi. Mājās atgriezies, P. pārbūvē vecāku dzirnavas. Liekas, ka viņam lemts iet tēva pēdās, kļūstot par priekšzīmīgu dzirnavnieku. Tomēr māksliniecisko tieksmju dzirksts, kas iekvēlojusies jaunieša krūtīs, nav vairs aplāpējama. 18

gadu vecumā viņš dodas uz Pēterpili, iztur stingro iestāšanās pārbaudījumu Krievijas mākslas akadēmijā. Svešumā jāsadūžas ar dzīves grūtībām, bet tās Purvītis pārvar ar savu spēcīgo raksturu un gribas spēku. Viņš atrod darbu, pats gūst studijām vajadzīgos līdzekļus. Toļai Pēterpilī jauno mākslinieku pulcīnā „Rūķis” darbojas Alksnis, Rozentāls, Baumanis, Valters u. c., kas jūsmas un spara pilni domā par patstāvīgas latviešu mākslas ceļiem un tic nākotnei. Viņu vidū redzam arī Purvīti.

Talants un cītīgs darbs Kuindži darbnīcā sagādā Purvītim pelnītus laurus: 1897. g. par savu gleznu „Pēdējie stari” viņš ne-

Prof. V. Purvītis: Pavasari

Prof. V. Purvītis: Atkusnī

dzimtenes dabas diženuma un varenā miera tēlotājs

Prof. V. Purvītis: Pavasāra plūdi

vien iegūst pirmās šķiras mākslinieka gradu, bet arī Romas prēmiju, kas nodrošina studijas ārzemēs. Šo balvu latvju mākslinieks dabū skarbā sacensībā, pie tam vēl būdams sveštautietis. Apceļojis ārzemes, Purvītis apmetas uz dzīvi Rīgā. Drošā un spēcīgā impresioniskā krāsu valoda un mākslinieciskā dabas izjūta šejienes izstādēs saņēl skatītājos satraukumu. Purvītim jādzird pat asi pārmetumi. Tak ievērojamie panākumi Vakareiopā (1898. g. 2. godalga Parīzes pasaules izstādē, 1901. g. zelta medaļa Mūnchenē, 1902. g. zelta medaļa un nopelnu krusts Lionā) apklusina šausirdīgo nesaprašu balsis. Ievērojamais gleznotājs drīzi vien iegūst nedalītu atzišanu arī dzimtenē.

Kopš 1909. g. Purvītis ir pilsētas mākslas skolas direktors, paceldams šīs izglītības iestādes līmeni ievērojamos augstumos. Par izciliem nopelniem 1913. g. Pēterpils akadēmija viņu vienbalsīgi ievēl par akadēmiķi.

Pēc pasaules kara notikumiem atgriezies dzimtenē, Purvītis izveido un vada Latvijas mākslas akadēmiju, tur ilgus gadus ieņemdam rektora amatu. Kā ainavas meistardarbnīcas vadītājs viņš izaudzējis mūsu laukskatu gleznotāju jauno paaudzi, iespaidīgi noteikdams tās gaitas.

Ainavu glezniecības lielmeistars V. Purvītis pauž spēcīgu dabas izjūtu. Viņš izveido savu īpato laukskata gleznieciskā kodola izpratni un uztveri, ietekmēdams vairākas paaudzes mūsu mākslā. Purvīša uztverei raksturīga tieksme uz monumentālu varenumu. Ar dzejnieka apgarotību, krāšņā krāsu noskaņojumā, viņš skata un tēlo dzimtenes dabu — hēroiski diženu un svinīgu. Tā ir pacilāta himna, kas slavina ziemeļnieciskās dabas savdabīgo skaistumu. It

īpaši tas vērojams agrīno pavasaru tēlojumos Purvīša gleznās. Dziļš ziemas klusums vēl valda dabā, bet modinātāji spēki jau

jaušami: saulē un pavasāra vējos sniega irdenā sega kļuvusi čagana, strauti urdz un pavasāra ūdeņi, vietumis salazuši ledus. važas, pārpludina laukus. Ar izcīlu meistariību gleznas laukumu un galveno līniju sacerē Purvītis veļ plašos priekšplānus, aiz kuriem — sniegotās pakalnēs — paceļas mirdzošās bērzu birzis kā kolonnas dievnāmā. Šie Purvīša bērzi ar savu diženumu pieskaitāmi klasiskajiem sasniegumiem mūsu mākslā. Te panākts iespaidīgs līdzsvars starp dabas tēlojuma un krāsu dekoratīvā ritma prasībām. Tas redzams arī Purvīša darbos, kur pārsvarā intīmi klusa, dažkārt elegiska noskaņa. Līdzās uzbūves likumībai un skaidrībai latviskās ainavas lielmeistara sasniegumos valdzina krāsu brīnišķās harmonijas. Lūk — pavasāra skatos — te sudraboti pelēkā, te violetā sniega joslā marta saulē zīlo gaļās ēnas; pretīm debesu zilgmei vareni saslienas rūsgani sārto bērzu birtalu sienas. Ziemeļu naktīs mūs apbuļ zīli pelēko krāsu samtainais dziļums; te veļas mēnesnīcas apvizmotie lauki ar spokainiem izlīkumoto vītolu zariem. Vasaras skatos valdzina sulotais zaļums, rudens ainavās kvēlo oranži sārte un dzeltenīgie gaviļainie toņi. Tēlojamo motīvu bagātībā un daudzveidībā Purvītis krāsu valodā un kompozīcijā izvilina aizvien jaunas skaņas un jaunas iespējamības. Visur še izpaužas un suverēni valda reti viengabalaina mākslinieciska personība un radītāja griba. Nevis atdarinātājs, bet jaunradītājs, kas noteikti apzina savus mērķus un pilnīgi pārvalda tēlojuma līdzekļus, tāds ir Vilhelms Purvītis, kas raženā un neatlaidīgā darbā sasniezjis dailes kalngalus. J. S.

Prof. V. Purvītis: Siguldas leja

Vācu drāmatiskā dzeja uz mūsu skatuves

Rīgas Drāmatiskais teātris pēc trim sniegtajām tautas lūgām saista un aizrauj skatītājus ar vācu lielā gara — vēstures ideju dziesminieka Schiller'a drāmatisko dzeju „Dons Karloss”. Šī drāma, kas vienā no augstākajām vietām pasaules literatūrā pacēlusi domu brīvības ideju, savalgo katru, kas atzīst brīva gara pārākumu par despotisma varu. Kaislību pārvarēšana tēvijai, gara brīvība, gaļma aizspriedumu laušana — tās ir idejas, kas dveš pretī no katras šīs dzejas vārsmas. Skaistas idejas, ietvertas skanīgā formā un saliedētas cīņas momentiem bagātā un tehniski pilnīgā drāmatiskā darbā, mums sniedz ētisku un aistētisku baudījumu, ja mēs to skatām darba cienīgā izpildījumā uz skatuves. Un jāatzīst, ka Drāmatiskā teātra ansamblis, kas režisora Jāņa Zariņa vadībā gandrīz divos sastāvos iestudējis „Donu Karlosu”, nenoliedzamo nopelnu priekšā nepaliek daudz parādā Schiller'a lielajai mākslai.

No kreisās: Elizabete, Filipa II sieva — Nina Melbārde, princese Ēbolī — Milda Zilava.

No kreisās: Dons Karloss — Osvalds Ursteins un Filips II, Spānijas ķēniņš — Jānis Osis.

Latviešu oriģinālkomēdija Tautas teātri

Drāmatiski Mārtiņu Zivertu esam vienmēr pazīnuši kā autoru, kuŗa lugas valdzina vienlīdz kā psiholoģiskā reālisma cienītājus, tā arī skatuves formas dievinātājus. Arī savā komēdijā „Čūska”, kas ir Ziverta diezgan sen rakstīts darbs un ko J. Jurov-

ska režijā skatījām uz Tautas teātra skatuves, autors divus minētos elementus savieno, izvēloties par formu komēdiju. Un tiesām, smieklu un atzinīgu aplausu izradē netrūka, liekas, tie arī liks Tautas teātrim ilgi šo lugu paturēt repertuārā. *Ns.*

No kreisās: Dr. Mālajs, zoologs — V. Silenieks, prof. Vītrups — K. Dzeldē, Mollija Mulļa — O. Starka-Stendere un Erika Grauze, asistente — M. Stāle Mārtiņa Ziverta komēdijā „Čūska”.

BOĻŠEVIKU NOLAISTAIS SPORTS ĀTRI ATJAUNOJAS

Boļševiku varas laikā galīgi nolaistais sports, kad vairāk nodarbojās ar runāšanu un propagandu nekā ar darbu, samērā īsā laikā jau atkal ievirzījies īstu sporta tradīciju gultnē. Atjaunojas vecās sporta biedrības un dibinās arī jaunas īstu lietpratēju vadībā. Ļoti rosīgi darbojas ACS sporta daļa „Atpūta un dzīvotprieks” resp.

jaundibinātā sporta biedrība „Auseklis”, rīkojot sacīkstes visos sporta veidos. Sevišķi aktīvi ir slidotāji. Gandrīz katru svētdienu sacīkstēs piedalās ir ātrslidotāji, ir daiļslidotāji, ir hokejisti. Līdzās vecās paaudzes slidotājiem redzam sevišķi kuplā skaitā jaunos sportistus. Ziemas sporta pārvaldes par labu Tautas palīdzībai rīko-

tie ledus svētki Rīgā bija pulcējuši simtiem dalībniekiem un vairāk nekā tūkstoš skatītāju. Jaunatnei bija izdevība izmēģināt savas spējas dažādās ātruma un veiklības sacīkstēs. Lielu sajūsmu skatītājos radīja daiļslidotāji kas tautiskos tērpos slidoja polonēzi, saules deju, krusta deju u. c. *E. T.*

Daiļslidotāju polonēze Tautas palīdzībai par labu rīkotajos ledus svētkos.

Latviešu sporta vadītājs R. Plūme apbalvo zēnu saņemsību uzvarētājus, slidskriešanā.

Boļševiku laikā cietušajām rīdzinieku nēm lauksaimnieki no mežiem piegādā

Laukā izstādītas jaunās tabakas stādus kopā, apmēģinot un koplējot.

Tabakas lauks pilnos ziedos. Šeit laukā tabakas ziedi jānoplūc un galotnes jāapgriež.

Sogad paiet tieši 450 gadu kopš Amerikas atklājējs Kristaps Kolumbs Eiropai pirmo reizi paziņoja vārdu — tabaka. Guanahanas salas krastā viņš sastapīja indiāņus, kas smēķējuši apaļus vīstokļus ar maisa lapās ievīstītām smaržīgām zālēm; šos vīstokļus indiāņi saukuši par tabaku. Pēc nedaudz gadiem šis savādaugs jau parādās Spānijā un Portugālē. Francijas sūtnis Lisabonā Žans Nicots 1574. g. šo stādu kultivē sūtniecības dārzā un tā lapas ieteic kā brīnišķu dziedinātāju līdzekli kaitēm un brūcēm tik plašos apmēros, ka tauta tabaku sāk saukt par „sūtna zālēm”. Vācijā tabaku 30 gadu laikā ievēd angļu un holandiešu kaņotāji. 1620. gadā tabaku mēģina audzēt Strasburgas tuvumā, bet 1684. gadā tabakas kultūras sastopamas jau Magdeburgā, Hallē, Brandenburgā, Tīringā un Šlezvīgā. Tā strauji uzvaras gājienā tabaka iekarojusi visu Eiropu, bet eiropiešu smēķētājiem savās zemēs izaudzētās tabakas nekad nav pieticis.

Kaņa apstākļu dēļ visas zemes tagad pārveido savu saimniecību, lai miera laikos importētās svešzemju preces aizstātu ar vietējiem ražojumiem. Arī mums bez citām aizvietojamām precēm zināma ievērība šogad jāvelti tabakas audzēšanai, jo bez tabakas — tomēr grūti iztikt. Tabakai vajadzīgo augšanas periodu mūsu šajā vasarā pagarina ar to, ka sēklu izsēj jau mara beigās vai aprīļa sākumā lecektīs. Tā iespējams sasniegt, ka pat maigākās tabakas šķirnes nogatavojas septembrī.

Latvijā netrūkst tabakas audzētāju, kas šim darbam nododas jau vairāk kā 10 gadu. Priekš boļševiku ienākšanas darbojās fabrikas Liepājā, Jelgavā un Rīgā, kas apstrādāja tikai vietējo tabaku. Dažiem pasākumiem tomēr piemita spekulatīvs raksturs. Tabakas fabrikanti bija galvenokārt žīdi, kam neinteresēja izstrādātās tabakas kvalitāte. Tabakas audzētāji savukārt centās iegūt augstākas ražas, bagātīgi mēslojot Zemgales treknos laukus. Tādēļ arī pipju tabakas ražas bieži sasniedza 2—3 tonnas no ha (normāli varētu būt 1,2—1,5 to), bet olbaltuma pārsātinātās treknās tabakas dūms oda vairāk „pēc nagiem un raģiem”. Bulgārijā, Turcijā, Kaukazā smalkākās tabakas ar plānām, aromatiskām lapām izaug samērā vājās zemēs. Visas agrākās kļūdas šogad grib novērst „Tabakindustriē Ostland”, reizē paceļot arī tabakas ražošanu iespējami plašākos apmēros. Izaudzēta un

izžvēta tabaka smēķēšanai vēl nav lietojama. Tai jāiziet īpašs pēcnogatavošanās posms, tādēļ nodibināta tabakas fermentācijas fabrika Rīgā. Mūsu zemē izaudzēto tabaku iespējams izstrādāt tikpat labu, kāda bija no ārzemju šķirnēm gatavotā tabaka mūsu 3. šķiras papirosos.

Līdz šim Latvijā audzēja tikai vienu — Berleja šķirni, bet labu tabaku var iegūt tikai no vairāku šķirņu maisījuma. Tabakas fermentācijas fabrikas rīcībā šogad ir vairāku desmitu tabakas šķirņu sēklas. Pēdējos gados Latvijā ar tabaku apsēja apm. 100 ha, bet šogad paredzēts apstēt ne mazāk par 600 ha. Vidzemē un Latgalē audzēs galvenokārt Berleju un machorku, bet smalkākās šķirnes — Zemgalē.

Rajonu agronomi un dārzkopības instruktori jau iesākuši līgumu slēgšanu ar tabakas audzētājiem. Lielākās tabakas plantācijas (kopā apm. 300 ha) iekārtos līdzšinējās valsts saimniecībās, jo rūpniecības vajadzībām vajadzīgi pēc iespējas lielāki vairumi vienveidīgas tabakas. Tādēļ līgumus slēdz par platībām, kas nav mazākas par 0,3 ha vai apm. pūrvieta. Līgumu slēdzēji saņems piemērotas sēklas vai stādus, tāpat sistēmiskus un sīkus norādījumus. Tabakas audzēšana neprasa vairāk darbaspēka kā cukurietes un citi sakņaugi. Pūrvieta tabakas iespējams apkopt ar saimniecības parasto darbaspēku.

Tabakas audzēšanas galta.

Tabakas sēklas ļoti sīkas. Viena hektara apstādīšanai pietiek 25 gramu, bet dēstu ieaudzēšanai ar 1 gr. var apstēt 1—2 kv. metru, iegūstot 2000—4000 dēstus. Dēstiem tabakas sēklas iesējama mara beigās vai aprīļa sākumā parastās lecektīs, bet pat pēdējām var iekaisīt arī sūtna zālēs istabā. Maija beigās dēstu izsēda laukā: plašāpārnās šķirnes, kā Berleju un Virdžīniju, stādātos 75×40 cm, bet Tik-kalē un citas smalkāpārnās šķirnes rindās pa 60×20 cm. Sākumā tabaka kopjama līdzīgi citiem sakņaugiem, ravējot, apkeļējot un aprūšinot jūlija sākumā stādi jau cūnīgi aplaņo 1 m, un tālāka kopšana nav vajadzīga. Jūlija beigās stādiem nopļūc ziedus, aplaņo sāņarus un apgriež galotnes, atstājot pie kāta, atkarībā no šķirnes, 15—25 lapas. Lapu savākšanu iesāk augustā, kad parādās pirmās gatavības pazīmes — dzeltenī plankumi. Tad no-

plūc 4—5 apakšējās lapas. Otrā paņēmiņā jānolasa vidējās lapas, bet septembra beigās — galotnes. Noplūktās lapas savej uz saitēm un žāvē pajumtēs, šķūņos, kur nepieklūst saule. Šāda žāvēšana ilgst apmēram 2—3 nedēļas, bet lielākie tabakas audzētāji apkurināmās kaltēs to paveic 4 dienās. Izžuvošo tabaku saņņos nogādā fabrikā. Viena hektara novākšanai rudenī pietiek ar 2 strādniekiem, sievietēm vai vecākiem cilvēkiem.

Mūsu apstākļos tabakai vispiemērotākās ir vidēji smagās zemes — mālaina smilts vai arī tīra smiltszeme, ja tā nav pārmerīgi sausa. Viegļās zemēs audzētā tabaka ir ar mazākām un plānākām lapām, aromatiskāka un mazāku nikotīna saturu. Pūrvainā augsnā tabaka nenogatavojas, bet sausā smiltājā tā izkalst. Nav ieteicams tabakai dot svaigus kūtsmēslus; vislabāk, ja tie iestrādāti rudenī. No minerālmēsliem ieteicams superfosfāts, sērskābais amonjaks vai salpetris. 40 proc. kālijs tabakai neder, tā vietā lietojams sērskābais kālijs. Kur trūkst lecektis dēstu izaudzēšanai, ieteicams kultivēt machorku, kas ātraudzīgāka par citām šķirnēm. Machorkas dēstus var izaudzēt dobēs, līdzīgi kāpostiem un c., izsējot aprīļa beigās vai maija sākumā. Vēsās naktīs machorkas dēsti jāapsedz, jo tabaka nepārcieš salnas. Machorku izdevīgi audzēt, jo tabakas fabrika to noņems ar visiem kātiem. Sevišķi ieteicams machorku audzēt Rīgas tuvāk apkārtne, kur tā vieglāk nogādājama fabrikā. Lapu tabakas, turpretim, iespējams audzēt pat visatālākos novados, jo transports neprasa lielas grūtības; viena hektara ražu var aizvest pāris pajūgos.

Tabakas audzēšana labi atmaksājas. 1 ha tabakas dod līdz 3000 RM brutto ienākuma un, aprēķinot naudā visus kultivēšanas darbus, apmēram 1000 RM tūrienesas. Tabakas audzētāji, līgumus noslēguši, varēs saņemt līdz 25% avansa. Sogad tabakas audzētāji saņems arī prēmijas. Audzētājiem ar vismazāko paltību — 0,3 ha — paredzēts izsniegt pavasarī un vasarā 1000 papirosu, 50 cigāru un 0,5 kilo pipju tabakas. Rudenī tabakas nodevēji saņems prēmijas par labu tabakas kvalitāti. Personīgām vajadzībām nelielās platībās, paredzams, tabaku atļaus audzēt visiem smēķētājiem, kā tas ir Lielvācijā, bet plašākos apmēros tabaku audzēt varēs tikai saimniecībās, kas noslēgušas līgumu ar tabakas fermentācijas fabrikā. J. M.

ILLUSTRETS NEDEĻAS ŽURNĀLS „LAIKMETS”. Izdevējs ARTURS FREIMANIS. Atb. redaktors EDUARDS TŪBELIS. Zurnāla „Laikmets” redakcija un apgāds atrodas Rīgā, Rīca Wagner'a (Dzirnavu) ielā 57. Tālruni 22588 un 22614. Numurs maksā 30 Rpf. Abonēšanas maksa par 3 mēn. (apr.—jūn.) RM 3.50. Abonements jāpieteic tieši pastā. Pieteikumus ar naudas pārvedumiem apgāds nepieņem. Nākamais numurs iznāks 20. martā.

AIZMUGURES VARŅI.
 „Jauki dzīvot pasaulē,
 Nevienš velns mūs netraucē!”

Derīgi padomi.

„Vai tu vēl klepo?”
 „Jā. Sodien es ārstējos pēc Kretuļa pado-
 ma, rīt izmēģināšu Klibiņa ieteiktās zāles,
 parīt domāju rīkoties pēc Cabatas receptes,
 bet ja tev arī zināms kāds labs līdzeklis,
 saki vien, to es izmēģināšu svētdien, ja
 klepus vēl nebūs beidzies.”

Uzticība.

„Mīlais, vai tu vienmēr būsi man uztī-
 cīgs?”
 „Mijā, vienmēr! Un kad es ieraudzīšu
 kādu skaistu sievieti, vienmēr man gara
 acu priekšā parādīsies tavš tēls, un es teik-
 šu: „Atkāpies, sātān!”

Pazaudējis.

„Celieties augšā, pilson; vai jūs ko pa-
 zaudējāt?”
 „Jā, kārtībnieka kungs, līdzsvaru!”

Bērnu sprīdums.
 „Mans papus vienmēr saka, ka viņam
 vairāk sāpot nekā man, kad viņš mani
 per.”
 „Vai viņš tik mīkstsirdīgs?”
 „Nē, viņam reimatisms.”

Restorānā.

Sābuļa kungs labi paēdis un padzēris.
 Viņš ķer vienā kabatā, ķer otrā, beidzot
 sauc sulaini:
 „Obera kungs, vai jūs mani uzskatāt par
 viesi?”
 „Ja gan, kungs!”
 „Tad ir labi, ļoti labi: man, lūk, naudas-
 mākšs atrodas šīs mājās, bet viesiem taču
 nav jāmaksā?”

**ANĢĻU UN AME-
 RIKĀŅU SAV-
 STARPEJĀ PA-
 LIDZĪBA:**

Viens otru tur
 virs ūdens.

**Sachermachers
 Amerikā**

Miss Džindžina kādā dienā nolēma doties
 pie slavenā ārsta Feigelsona: „Es esmu pār-
 rāk tieva, bet tagad modē apaļākas formas.
 Ko lai daru?”
 „Jāpaliek manā sanātorijā un jālieto
 mans patentlīdzeklis Sachermachers — tas
 viss!” paziņoja ārsts.

Pēc mēneša miss Džindžina bija jopro-
 jām tieva kā nūdele.
 „Kā nē, mister Feigelson, man šķiet, ka Sachermachers nēlīdz?”
 „Kā nēlīdz? Vai redzat tur to resno kundzi dārzā: viņa iestājās sanātorijā tievāka par jums. Ārstējieties vēl divas nedēļas!”
 Vakarā miss Džindžina nejausi dzirdēja resnās kundzes sarunu ar ārstu:
 „Man šķiet, jūsu patentlīdzeklis nēlīdz, tievāka taču neesmu kļuvusi!”
 „Tikai pacietību! Jūs būsiet ievērojusi to tievo jaunkundzīti, — viņa iestājās sanātorijā divreiz resnāka par jums. Ārstējieties mazākais vēl divas nedēļas!”
 Miss Džindžina nopūtās un sakravāja ceļa somas.

INDIJA MOSTAS.

Anglija (līdzdomāms pa gaisu): „Man šķiet, te man valrs nav ko darīt, braukāšu mājup!”

Varen plaša mana zeme šķietas,
 Ik uz sola čekas pagrabs, kaps,
 Bet nekur es neatrodu vietas,
 Kur man ballēs būtu glābiņš labs.
 Grūzijā rūgst vini varen saldi,
 Astrachana sāju silki dod,
 Bet no bumbām izšķīst dziļu galdi,
 Un tad pagīrās kaut ilksi kod!
 Kaganovičs deva savu māsu,
 Angļu priesters mani Dievam tele,
 Bet es visur redzu liķu krāsu,
 Un no sarkofaga Ļeņins sveic.
 Vai uz Solovkiem man lūdzot stiegties,
 Nomocto pišļiem ceļos krist?
 Vai zem slrpja cirtiena te beigties,
 Vai ar āmuru pa pieri sist?
 Ruzvelt, Čerčil, sakiet, ko lai daru,
 Vai pat padomu tik grūti dot?
 Jūtu strauji zūdam savu varu,
 Sakiet, kā nu paznst nemanot?

Ž. Ciecera.